

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
Katolická teologická fakulta
Ústav dějin křesťanského umění
Dějiny křesťanského umění

Zdeňka Kolbabová

AUGUSTIN NĚMEJC

bakalářská práce

Vedoucí práce: Mgr. Marie Rakušanová

Praha 2006

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a v seznamu literatury uvedla veškeré zdroje, které jsem použila.

V Praze dne 20. července 2006

Zdeňka Kolbabová

A handwritten signature in cursive script, reading "Zdeňka Kolbabová".

Na tomto místě bych ráda poděkovala především paní Mgr. Marii Rakušanové za laskavé vedení práce a pomoc. Mé díky též patří paní PhDr. Dagmar Jelínkové za pomoc při mé práci s registrem regionálních galerií.

Obsah

I. Úvod

II. Život a dílo Augustina Němejce

1. Dětství a mládí Augustina Němejce
2. Studia na pražské a mnichovské Akademii
3. První úspěchy a ocenění
4. Pařížské studium
5. Práce pro město Plzeň a další velké zakázky
 - 5.1. Lunety pro Západočeské umělecko–průmyslové muzeum
 - 5.2. Opona pro Městské divadlo v Plzni
 - 5.3. Práce pro Srbskou národní banku v Bělehradě
6. Triptych pro „Pilsnu“
7. Němejc figuralista
8. Krajina v díle Augustina Němejce
9. Augustin Němejc a motivy náboženské
10. Podzim života v roli učitele
11. Němejcova souborná výstava v Praze roku 1928 a poslední jeho obraz pro prezidenta Masaryka
12. Soupis díla Augustina Němejce

III. Závěr

IV. Obrazová příloha

V. Použitá literatura

VI. Vybraná bibliografie

VII. Resumé

I. Úvod

Cílem této práce je zmapovat život a dílo malíře Augustina Němejce. Malíře, jehož tvorba pochází z oné bouřlivé doby přelomu dvou století, doby plné zvrátů a společenských proměn.

Mým cílem je zmapovat osudy a tvorbu obyčejného, skromného člověka, který díky své pílí a nezlomnosti „došel“ až na půdu věhlasných akademii a přesto se nakonec ve své tvorbě vydal svou vlastní cestou. Němejceva tvorba, ač námětově poměrně úzce zaměřena, nepostrádá přesto kontakt s vývojem světového malířství. Stal se vizuálním kronikářem svého rodného kraje, který tak miloval. A především tímto je mi osobnost Augustina Němejce nejbližší.

Práce je pojata monograficky s cílem aktualizovat problematiku nejvýznamnějšího malíře západočeského regionu na přelomu 19. a 20. století. Jednotlivé kapitoly monografie představují významné události v osudu a tvorbě malíře Augustina Němejce. Stěžejním dílům tohoto umělce jsou věnovány kapitoly samostatné. Učinila jsem tak pro lepší přehlednost práce.

1. DĚTSTVÍ A MLÁDÍ AUGUSTINA NĚMEJCE

„Táži se často sama sebe, proč stal jsem se malířem a proč právě takovým, jakým jsem. Je to především můj poloselský původ“¹.

Sám Mistr nám těmito vlastními slovy napověděl mnohé o svém původu, ale přesto začnu tam, kde začíná každý životopisec.

Narodil se 15. března roku 1861 v Nepomuku, coby nejmladší z pěti dětí Josefa a Anny Němejcových. Jeho otec, řezník a zemědělec, byl synem Jana Němejce a Magdalény, rozené Hesové, oba původem z Nepomuku. Augustinova matka Anna, jménem za svobodna Vaněčková, pocházela z mlynářského rodu z Kláštera pod Zelenou Horou. Josef Němejc byl dvakrát ženat. Z prvního manželství tak pocházela dcera Magdaléna a syn František. Z manželství druhého tři synové Josef, Jan a Augustin. Sourozenci byli od sebe věkem dost vzdáleni a když malířova matka záhy zemřela, sestra Lény mu mateřskou péči nahrazovala [1].

Umělecké nadání projevoval Augustin Němejc již od útlého dětství. „Vynikal formální pamětí a zrakovou vnímavostí. Kreslil mnoho a podivuhodně dobře, pohotově. Ještě než začal chodit do školy, byl již obdivován pro své obrázky a jako hoch byl na přání s to rychle a přesně v libovolném měřítku kopírovati i složité komposice...“². Od počátku na něho velmi působila příroda a krajina jeho domova. Malíř sám, s odstupem mnoha desetiletí, k tomu uvedl toto: „Můj otec, měl jak víte, v Nepomuku hospodářství a tak prodléval jsem na polích a ze zážitků těch těžím stále, třebaže s perspektivy tolika let“³. Jako dítě vnímal krásu těch nejobyčejnějších věcí jež jej obklopovaly. Drobná kvítka na mezích a kolem božích muk, která jsou pro českou krajinu tak příznačná, si Augustina Němejce natolik získala, že jej budou provázet celým životem.

Vzdělání se mu dostalo v rodném Nepomuku. Z obecné školy šel k nepomuckým piaristům na nižší reálku. Zde také rozvíjeli Augustinovo vzdělání i hrou na housle. Ač hudbu měl rád, věnovat se jí nechtěl, neboť si již záhy byl vědom, že jeho prsty oplývají jiným talentem. Jeho přání se proměnilo v rozhodnutí. Chtěl se stát malířem.

¹ Alexandr BERNDORF: Sedmdesátka Mistra Augustina Němejce, in: Plzeňský kraj XXV, 1931, č. 17, 2.

² Jindřich ČADÍK: Augustin Němejc, Praha 1940, 10.

³ BERNDORF (pozn. 1) 2.

V tomto momentě však narazil na jednoznačný otcův nesouhlas. A neboť v 70. letech 19. století panuje přísná patriarchální společnost, stává se rozhodnutí otce, aby se syn vyučil poctivému řemeslu, které jej uživí, skutečností. Roku 1875 mladý Augustin nastupuje do učení k hodinářskému mistru Celestýnu Täublovi do Plzně. Jako učeň u něho zůstává po tři roky. Němejcovo kreslení však ani v době učení nešlo úplně stranou a mistr Täubl se nadáním svého učně často pochlubil svým sousedům. „Němejcův mistr nebyl učňovu umění nepřitelem, neboť nosíval jeho obrázky ukazovati po okolních krámech a do hostinců“⁴. V této době také hodinářský učeň Augustin vytvořil svou první oponu, byť jen u loutkového divadla: „Mistrovým dětem udělal Němejc loutkové divadlo, k němuž namaloval oponu a to olejovými barvami...“⁵.

Poté co se vyučil a stal se tovaryšem, nastoupil Augustin Němec svou cestu za zkušenou. „Šel z Nepomuku do Františkových Lázní, Teplic, Ústí nad Labem a přes Českou Lípu, Jičín a Turnov dorazil do Dvora Králové. Ze Dvora Králové putoval dále do Josefova a Jaroměře, navštívil Hradec Králové, Týniště, Kostelec nad Orlicí, Kyšperk a Ústí nad Orlicí. Na této cestě stále maloval; tak žil půl roku. V Ústí nad Orlicí pracoval u hodináře Vavrušky vedle Mojžíšova hostince, ale nedlouho, za krátko vydal se zase dále, přes Lanškroun, Mohelnici a Šternberk do Olomouce. Tam pobyl opět půl roku u zlatníka a hodináře Slezáka. V třesuté zimě roku 1878, broď se sněhem vydal se dále. Prošel Prostějovem...Ivančicemi a přes Velké Meziříčí, Jihlavu, Pelhřimov a Tábor vrátil se po půl druhém roce „vandru“ do Nepomuka, bylo to v zimě a to mu bylo doma nejlépe“⁶. Již na jaře následujícího roku 1881 se však vypravil na další ze svých cest, tentokrát do Itálie. „Jak vyšlo sluníčko, sedlo na mne zase vandrování. Sebral jsem se a šel pěšky do Itálie“ vzpomíná Němejc“⁷. O tom, že se jednou do Itálie podívá, snil už od dětských let. „Z Nepomuku šel přes Budějovice a Linec na Vídeň. Tu navštívil obrazárnu v Belvederu, kde právě malíři malovali podle vystavených obrazů kopie. Mlčky pozoroval jejich práci, míchání barev a vše ho to posílilo k další práci i cestě. Šel pak dále přes Semering, Štýrský Hradec, Lublaň, Rjeku do Pulje. Z Pulje plavil se po lodi do Terstu. Celé dny trávil u přístavu, maloval lodi a své obrazy prodával mimojdoucím po několika krejcarech. Z Terstu přeplavil se

⁴ BERNDORF (pozn. 1) 2.

⁵ ibidem

⁶ ibidem

⁷ ibidem

do Benátek⁸. V Benátkách měl mnoho příležitostí pozorovat práci malířů na pobřeží i v ulicích města. V duchu si říkal: „Tohle bych přece také dovedl“. A zde se nejspíše udál onen moment definitivního rozhodnutí věnovat se zcela výtvarnému umění. Zdejší krajina, moře i všudypřítomná umělecká historie Benátek jistě na Němejce zapůsobila mocným dojmem. „Nejvíce poutaly ho staré stavby a pak gondoly...“⁹. Jeho prsty přivyklé jemné hodinářské práci se stejnou jemností opět uchopili tužku a přirozenými tahy ji znovu vedli po papíře. Při návratu domů navštívil Padovu a Vicenzu. „V Tridentě setkal se s několika krajany, kteří tam sloužily u pevnostního dělostřelectva. Ukazoval jim obrázky a jejich kritika posílila ho v odhodlání k dalším malířským pokusům“¹⁰. Domů nesl si tak s sebou již náčrtník plný kreseb ze svého putování.

2. STUDIA NA PRAŽSKÉ A MNICHOVSKÉ AKADEMII

Mezitím co byl Augustin na své italské cestě zemřel jeho otec a zanechal mu nějaké peníze a část pozemků.

Po návratu z cesty již Němejce hodinářské řemeslo neprovozoval. Bydlel u příbuzných, kteří vlastnili hostinec. „V sále bratrova hostince zařídil si ateliér a maloval lidem kopie nejrozmanitějších obrazů“¹¹. Svůj čas věnoval kresbě, tvorbě podobizen lidí ze svého okolí a také kopírování dle barevných předloh. Velký zájem Němejceva okolí vzbudila kopie obrazu od Karla Friedricha Lessinga Hus na hranici z roku 1850. Tento obraz byl v Praze vystaven uměleckou besedou roku 1861. Tuto kopii prý několikrát na požádání opakoval. Při práci s tímto obrazem se již Němejce setkal s oficiální tvorbou na středoevropských akademiích druhé poloviny 19. století. Lessing byl představitelem historické malby na düseldorfské Akademii. Z prostředí této akademie také v době dozvuků romantismu vzešel realističtější malířský projev, aspoň do té míry jak to akademická půda dovolovala. „Pod vedením Friedricha Wilhelma von Shadow, který zde působil v letech 1826–1859, se düseldorfská

⁸ BERNDORF (pozn. 1) 2.

⁹ ibidem

¹⁰ ibidem

¹¹ Alexandr BERNDORF: Sedmdesátka Mistra Augustina Němejce, in: Plzeňský kraj XXV, 1931, č. 18, 2.

Akademie stala jednou z nejvyhledávanějších uměleckých škol střední Evropy¹². Zde mimo jiné započal svá studia i Christian Ruben, který byl roku 1841 povolán z Mnichova do Prahy, aby se stal ředitelem pražské Akademie. V této době se Augustinu Němejcovi malíři – amatéru přihodila událost, jež jej nasměrovala ku dráze malíře – profesionála, a kterou literatura popisuje takto: „Tam navštívil jej také jakýsi pán z Prahy, na jehož jméno Němejc dnes již opravdu nevzpomíná a řekl mu: „Vy jste rozený malíř a ne hodinář. Seberte se a přijďte do Prahy!“¹³. Neboť jak bylo zmíněno, malíř sám již v roce 1917 neznal jméno onoho pána z Prahy, je dnes nemožné se jeho totožnosti dopátrat. Tento neznámý jej v Praze odvedl k profesoru akad. malíři Čermákovi.¹⁴ Po předložení svých prací byl tak Němejc roku 1883 přijat na pražskou Akademii. Bylo mu již dvaadvacet let. Zde stal se žákem profesorů Františka Sequense a Antonína Lhoty. Sequens patřil mezi vyhledávané autory oltářních obrazů a náboženských výjevů a na Akademii vedl školu historické a náboženské malby v duchu vzorů svého mládí.¹⁵ Pražskou Akademii v té době stále ovládal duch přetrvávající od doby Tkadlíkovy. Byly to dozvuky nazarenismu, jež přetrvávaly v oficiální, akademické tvorbě. Největší důraz byl zde kladen na kreslení dle antik. „Nemalovalo se, ba žáci z antiky „nesměli“ malovat“¹⁶. Vyučovalo se tedy v intencích výroku Petra Cornelia podle něhož byl štětec neštěstím malířského umění. Němejc žil v této době jednak z dědictví po svém otci, jednak si také přivydělával kopírováním na objednávku. „Večer kreslival na Akademii hlavy, ve dne různé studie podle předloh“¹⁷. Bez zajímavosti také není fakt, že během svých pražských studií kreslil převážně uhlem. V Praze našel mnoho budoucích přátel a studijních souputníků. S mnohými z nich se opět setkal na půdě mnichovské Akademie kam pražští studenti odcházeli za „vyšším“ vzděláním. Zejména Luděk Marold stal se dobrým přítelem Němejcovým a byl to právě Marold, kdo přiměl Němejce svým odchodem do Mnichova učinit totéž a tímto rozšířit své umělecké vzdělání. Na pražské Akademii tak vydržel pouze jeden rok a v létě roku 1883, šest neděl před přijímacími zkouškami, vypravil se do Mnichova.

¹² Markéta THEINHARDOVÁ: Historická malba (= Dějiny českého výtvarného umění III/1), Praha (2001¹).

¹³ František X. HARLAS/Petr FINGAL: Augustin Němejc, ed. K[arel] BENÍŠKO, Plzeň 1917, 4.

¹⁴ BERNDORF (pozn. 11) 2.

¹⁵ Jana ORLÍKOVÁ: Kresba 19. století ve sbírce Západočeské galerie v Plzni, Plzeň 2004, 37.

¹⁶ HARLAS/FINGAL (pozn. 13) 1.

¹⁷ BERNDORF (pozn. 11) 2.

Mnichov, to byl úplně jiný svět a zdejší Akademie byla vysoká škola „dobrého malování“. Němejc si v Mnichově najmul malý pokojík „...a opatřiv si model, pilně studoval, aby přísná přijímací zkouška dobře dopadla“¹⁸. Němejc zřejmě vskutku pilně pracoval, neboť ze čtyř sta uchazečů, kteří byli přihlášení, jich bylo přijato přibližně dva tucty a mezi nimi i Augustin Němejc.

V Mnichově pobyl Němejc celkem šest semestrů.¹⁹ A v tomto momentě časového vymezení délky pobytu Augustina Němejce na mnichovské Akademii, se literatura značně rozchází. Stěžejní práce z pera Jindřicha Čadíka z roku 1940 ztotožňuje dobu Němejcovy studia v Mnichově s léty 1883–1885. Avšak mnohem starší dílo z roku 1917, dvojice autorů Františka X. Harlase a Petra Fingala, uvádí Němejcův pobyt na mnichovské Akademii ještě roku 1886. Stejně tak Alexandr Berndorf ve svém článku, jež vyšel ku příležitosti Mistrových sedmdesátin v deníku Plzeňský kraj z roku 1931, spojuje ještě rok 1886 s pobytem v Mnichově. Po porovnání všech zdrojů informací jsem došla k závěru, že doba pobytu trvala od podzimu roku 1883 po konec akademického roku 1886.

Studoval pod vedením profesorů Alexandra Wagnera a Gysise. Ti tehdy „...učili v tradici Pilotyho malování historie, ale s větším porozuměním pro skutečnost, oba byli nakloněni snahám po vystižení přírodního dojmu, nikoli jeho nepřátelé“²⁰. Student zde ve své práci nebyl omezován, mohl kreslit a také malovat, a co bylo pro Němejce jistě nejpřínosnější, mohl tvořit dle skutečnosti. Kladl se velký důraz na kresbu aktů „...u profesora Gysise kreslily se ve dne dle modelů „půl akty“ a večer akty...“²¹. Největší vliv však pro budoucí tvorbu Němejcovu měl Franz von Defregger a jeho žánry s lidopisnými náměty z jeho rodného kraje. „Jeho důkaz co lze vytěžit z lidového života a z lidového umění, dle vlastního umělcova doznání o Němejcově tvorbě rozhodl“²². Mnichovská Akademie přinesla Augustinu Němejcovi nejen potřebné technické zdokonalení, ale i tato škola německého realismu pomohla Němejcovi v jeho rozhodování jakým směrem se vydat.

¹⁸ ČADÍK (pozn. 2) 14.

¹⁹ ŠTENC: Plzeňský malíř Augustin Němejc; in: Umění IV, 1931, 290–291.

²⁰ HARLAS/FINGAL: (pozn. 13) 1.

²¹ BERNDORF (pozn. 11) 2.

²² Ibidem

Mnichov byl živé, rušné město a díky mnoha studentům z blízké i vzdálenější ciziny to bylo také město se silným mezinárodním duchem. Byl zde také velký počet studentů slovanských, kteří mezi sebou samozřejmě udržovali stálý kontakt. Kromě Ludka Marolda to byli další „odpadlíci“ pražské Akademie jako Joža Uprka, Karel V. Mašek a dále také Alfons Mucha, Viktor Oliva, Jan Vilímek a mnozí další [2]. Neboť tato doba přála zakládání rozličných spolků, ani naši krajané namohli zůstat pozadu a dali vzniknout spolku Škréta. Založit spolek bylo spontánní rozhodnutí a proto „...28. února 1885 se všichni čeští malíři usazení v Mnichově sešli v hostinci ve Falkenthurmstrasse, aby se poradili o jeho budoucí podobě“²³. Mezi zakládající členy tohoto uměleckého spolku patřili mezi Čechy Jan Vilímek, Joža Uprka, Luděk Marold, Karel V. Mašek a také Augustin Němejc. Jako každé jiné spolky i tento se rozhodl, a to díky vlastní iniciativě Viktora Olivy, vydávat svůj časopis nazvaný Paleta nebo také Špachtle.²⁴

I v této době si Němejc přivydělával podobným způsobem jako v Praze, kopírováním na zakázku. Prázdniny trávil doma v Nepomuku a možná i díky tomu dostal svoji první velkou zakázku. „Do Mnichova došla Němejce roku 1886 první větší objednávka. Spolek divadelních ochotníků Nepomuckých potřeboval pěknou oponu pro své jeviště a objednal si ji u krajana v Mnichově“²⁵. Pro svou první alegorickou práci zvolil námět „Lumír pěje Múzám“ [3]. Studijní skici připravil si ještě v Mnichově a po návratu do Nepomuka se dal do definitivního díla. Prostory pro malbu tak velkého plátno mu zpočátku poskytli piaristé. Jednalo se o školní místnost, kde se jako malý kluk učil. Poté co začal nový školní rok a on stále nebyl hotov, uchýlil se do tanečního sálu v hostinci svého bratra. Výjev obrazu se odehrává před klasickou kulisou dórského sloupoví, pravděpodobně vstupem do chrámu, u jehož paty jsou seskupeny Múzy. Spolu s nimi zpěvu Lumírovu naslouchá i malý Eros, který má v ruce malířskou paletu a štětec. Naproti šestičlenné skupince vlevo, stojí Lumír, který třímá lyru. Velmi zajímavě je však pojato pozadí. Je to průhled lesy na Zelenou Horu. „Vydání při malbě nebyla malá, a když žádal za práci 150 zlatých, nestačily na to prostředky chudého spolku“²⁶. A neboť ochotníci měli k dispozici pouze 55 zlatých, byl Němejc nucen oponu si ponechat. „Tehdy mluvilo se o tom po celém městě a tak

²³ Karolína FABELOVÁ: Karel Vítězslav Mašek, Praha 2002, 18.

²⁴ FABELOVÁ (pozn. 23) 18–20.

²⁵ BERNDORF (pozn. 11) 2.

²⁶ ČADÍK (pozn. 2) 16.

dozvěděla se o nešťastné oponě i majitelka Zelené Hory, ovdovělá kněžna Vilemína Auerspergová...²⁷. To vzbudilo u ní zájem onoho nepomuckého malíře poznat a prohlédnout si jeho dílo. Kněžna Auerspergová obraz „...jehož postavy provedeny byly v životní velikosti...“²⁸ koupila pro zámecké divadlo na Zelené Hoře. Jeho podoba se nám bohužel dochovala jen ve studijní replice a na fotografii.²⁹ Originál byl zničen požárem, ale přesto dokládá schopnost malíře zvládnout úkoly monumentální malby. Kněžna si u Němejce objednala ještě několik dalších obrazů a mimo to také zprostředkovala mladému umělci práci na zakázkách pro spřízněnou knížecí rodinu Windischgrätzů sídlících na zámku v Tachově.

Pro Alfréda knížete Windischgrätze namaloval řadu portrétů včetně portrétu prince Vincence. Převážná část jeho práce však spočívala v restaurování starých obrazů. „...Němejc rád vzpomínal na svůj pobyt na zámku tachovském, kde restauroval pak častěji staré obrazy a maloval podobizny. Byla mu tak skoro zajištěna existence v letech 1886–1888“³⁰.

Ve stejné době, kdy získal zakázku na nepomuckou oponu, „dostalo se mu objednávky z Teplic, od Nepomuckého rodáka Knárry, tehdy železničního úředníka v Ústí nad Labem. „Byly to dvě velké stropní malby pro vilu, na nichž Němejc pracoval ještě v Mnichově“³¹. Jednalo se o kompozici „Krásy vod a lesů“. Krásy lesů zde zosobňovaly tři nahé dryády na břehu lesní tůně, jež byly pozorovány satyry. Obě alegorické práce z roku 1886 nejsou ještě projevem malířovi osobnosti a odpovídají mnichovskému školení. Na této skutečnosti je zřejmě nejvíce zajímavý fakt soudržnosti rodáků, byť od sebe mnohdy velmi vzdálených.

3. PRVNÍ ÚSPĚCHY A OCENĚNÍ

S rokem 1889 přišla do Němejcovova života změna. Rozhodl se přestěhovat do Plzně „...kde již dříve občas kreslival lidopisné studie, jež ho stále více přitahovaly“³². I zde našel přístřeší v hostinci Nepomuckého krajana na nároží Doudlevecké třídy a Cukrovarské ulice. Díky tomu, že na prostranství před domem se konaly dobytčí trhy,

²⁷ BERNDORF (pozn. 11) 2.

²⁸ ibidem

²⁹ ČADÍK (pozn. 2) 100.

³⁰ ČADÍK (pozn. 2) 16.

³¹ BERNDORF (pozn. 11) 2.

³² ČADÍK (pozn. 2) 16.

měl Němejc neopakovatelnou příležitost ke studiu typů a charakterů lidí stejně jako ke studiu lidových krojů. Pro svou práci potřeboval však alespoň minimální zázemí, přikročil tudíž k vybudování ateliéru. „Vyhlédl si místo naproti dnešním kasárnám na Doudlevecké třídě, jež se tenkrát právě stavěly. Budoval je stavitel Kotek se svým tchánem a Němejc jim dopsal, aby mu tu postavili atelier“³³. V této době se začíná nová etapa Němejcovy tvorby. Jeho zájem se stáčí k lidem z nového prostředí. Prostor měl pro svůj zájem ideální, neboť v blízkosti se nacházela ves Doudlevice, dnes již pevná součást Plzně, tenkrát ještě samostatná zemědělská obec. Lidí i lidiček tu bylo mnoho ke studiu a jejich chování a činnosti staly se pro Němejce bezednou námětovou pokladnicí. I v Plzni žije však společenským životem a stýká se s mnohými významnými lidmi tohoto města. S ředitelem muzea Josefem Škorpilem, s Adolfem Kopeckým, majitelem malírny skla a také se seznamuje s poslancem Františkem Schwarzem „.....jenž byl malířovým ochráncem až do své smrti, a s ušlechtilým podporovatelem kulturních věcí na Plzeňsku, průmyslníkem Ludvíkem Piettem de Rivage“³⁴. Neustaly však ani jeho kontakty s knížecí rodinou Windischgrätzů „...a kněžna několikrát navštívila ho v jeho ateliéru“³⁵. Jak jsme již zmínili, je to doba různých spolků a společností (například stolních společností, i takové byly v Plzni) a Augustin Němejc do nich pravidelně docházel. Nesla jména „Mhy“ a „Mezopotámie“. Tak se stalo, že Němejc měl brzy v Plzni své jméno a ani úřední místa mu nebyla nepřízniva.³⁶ Tyto dobré známosti mu byly brzo k užitku, neboť tato doba potřebuje ba přímo vyžaduje mecenáše, zejména pak v oblasti umělecké. „Tak obec z podnětu Schwarzova propůjčuje mu na čas kus svého pozemku....., aby mu tam stavitel Kotek mohl postavit malířskou dílnu“³⁷. Augustin Němejc má tak konečně vlastní dílnu, která je přizpůsobena jeho potřebám. Zde vznikaly Němejcovy obrazy až do doby, kdy získal zakázku na oponu Městského divadla. Právě sem si zval své modely ze širokého okolí, aby mohl pečlivě studovat detaily jejich tváří i oděvů v situacích a momentech jim blízkých. „...sem docházivaly z Doudlevců, z Roudné a Škvrňan selské modely, stařenka Vrbová, dudák Kaňák

³³ Alexandr BERNDORF: Sedmdesátka Mistra Augustina Němejce, in: Plzeňský kraj XXV, 1931, č. 19, 2.

³⁴ ČADÍK (pozn. 2) 18.

³⁵ BERNDORF (pozn. 33), 2.

³⁶ ČADÍK (pozn. 2) 18.

³⁷ Ibidem

aj.³⁸. Dnes musíme jen ocenit ochotu oněch „nejobyčejnějších“ modelů, věnovat svůj čas a energii takové „marnosti“, jakou je nechat se hodiny pozorovat a portrétovat. První významné dílo Augustina Němejce, které tu vzniklo roku 1890, byl obraz s názvem Beznadějná láska [4]. Tento obraz vznikl po dlouhé době studií a stál pečlivého Němejce mnoho sil „...osm měsíců se mučil, aby vystihl pravý výraz beznaděje. Hlavu sedláka na ní zobrazovaného namaloval a smazal umělec sedmkrát; taková byla jeho autokritičnost“³⁹. Námět sám o sobě je pojat velmi neobvykle, neboť drama zapovězené lásky se odehrává při každodenní práci na poli. Milenci jsou zachyceni v momentu, kdy jejich srdce zasáhla tvrdá realita jejich životů. Chudá bosonohá dívka se nikdy nemůže stát ženou sedlákova syna, ač jej miluje sebevíce. Možná i pro neobvyklé situování milostné scény nebyl obraz zpočátku přijat s kladným hodnocením. Vždyť koho nějak zvláště na konci 19. století v teprve k životu se probouzejícím městě Plzni, zajímaly výjevy z polí, zvláště když k nim bylo tak blízko.

Uznání tohoto díla přišlo až s Jubilejní výstavou v roce 1891, kde byl obraz vystaven. „...v celonárodní soutěži dostal Němejcův obraz II. Cenu a obraz byl zakoupen poslancem Adámkem. Veřejná kritika hlasitě chválila nejen čistě výtvarné hodnoty díla, ale s potěšením zdůraznila, že jediný Němejc z celého velikého množství vystavených prací čerpal svůj podnět z prostředí lidového“⁴⁰. Dlužno dodat, že pan poslanec zaplatil za tento „výjev z rodných polí“ 450 zlatých. Obraz Beznadějná láska se také velmi brzy dočkal svých reprodukcí, neboť Ottovo nakladatelství získalo reprodukční právo a „...otisklo celostránkový obraz v Zlaté Praze a opatřilo v Německu chromolitografické barevné reprodukce foliového formátu, které šly znamenitě na odbyt“⁴¹. Augustin Němejc získal za reprodukční právo „závratný“ peníz třiceti zlatých, vydáno bylo přibližně 1000 exemplářů tohoto díla.⁴²

Tento úspěch malířova obrazu na Jubilejní výstavě v Praze upevnil Němejcovo postavení v západočeské metropoli a vzbudil o něho živý zájem. A to až do té míry, že se počíná jednat o stipendiu, které by měl Němejc za svůj obraz obdržet. Vedla se proto všeliká jednání „...s L. Piettem, s prof. Albertem a Josefem Hlávku. Toto

³⁸ ibidem

³⁹ BERNDORF (pozn. 33) 2.

⁴⁰ ČADÍK: (pozn. 2) 19.

⁴¹ ibidem

⁴² BERNDORF (pozn. 33) 2.

poslední jednání také přineslo skutečný úspěch⁴³. Kladnému vyřízení žádosti nejspíše pomohla i přímluva Josefa Václava Myslbeka, který jak uvádí Alexandr Berndorf zajel si po Němejcově úspěchu na Jubilejní výstavě do Plzně „..., aby ho osobně poznal. A potom opatřil mu Hlávkoovo stipendium na studie v Paříži, aby tu Němejc své umělecké zkušenosti dovršil“⁴⁴.

4. PAŘÍŽSKÉ STUDIUM

Do Paříže odjel Augustin Němejc v roce 1892. Myslí na slova, kterými ho na cestu vyprovodil sám Josef Hlávka: „O jakživa, kdo něco uměl, byl taky živ; jen prostřednost tře bídu...“⁴⁵. Nemusíme pochybovat o tom, že Augustin si tato slova vzal k srdci, neboť od dětství byl veden k pilnosti a k tomu, aby si příležitostí vážil a nepromarnil je. Vedl ho jistě i velký kus zodpovědnosti vůči svým přímluvcům, takže když vstupoval do města „světel“, byl plný odhodlání splnit svá předsevzetí a nezklamát očekávání.

Zpočátku chtěl vstoupit na L'ecole Julien. Poznal však, že zde se příliš nového nenaučí, neboť výuka byla přizpůsobena spíše začátečníkům. Vstoupil tedy do soukromé školy Colarossiho. Zde pracoval tehdy i Vojtěch Hynais „..., který tam právě maloval Paridův soud. Ten byl Němejcovi příkladem jak v koloristickém uspořádání palety, tak i v krásném kresebném projevu a kompozičním uspořádání“⁴⁶. Z Paříže Němejc píše: „...viděl jsem už mnoho zde: Louvre, Luxemburg, Pantheon atd. co je znamenitého, i menší výstavy některé a mohu říci, že jsem byl v mnohém zklamán. Toho velkého, vznešeného umění, kde mluví k srdci cit, a které hřeje, je tady jako všude jinde poměrně málo (t. j. moderního)“⁴⁷. O Vojtěchu Hynaisovi a práci v jeho ateliéru píše zas: „Hynais přijal mne velmi laskavě a radí mi, abych zůstal u něho a studoval v jeho ateliéru – a já to bez pochyby udělám. Tam aspoň budu mít dobré práce kolem sebe...“⁴⁸. O svých pocitech a dojmech z Paříže, z města velkého světa a studiu zde, jindy zas píše: „...Paříž je elegantní, plna věcí velkolepých, pro mne nezvyklých – a přece bych se nikdy pro zdejší motivy tak nedovedl nadchnouti,

⁴³ ČADÍK (pozn. 2) 19–20.

⁴⁴ BERNDORF (pozn. 33) 2.

⁴⁵ ČADÍK: (pozn. 2) 20.

⁴⁶ Jan SKOLKA: Tvůrce opony plzeňského divadla, in: Pravda LXIX, 1988, č. 196, příloha, 4.

⁴⁷ HARLAS/FINGAL: Z dopisu poslanci Františku Schwarzovi (pozn. 13) 8.

⁴⁸ Ibidem

jako pro naše, to hřeje jinak. To je však vedlejší věcí – já tu hledám jen to technické a nic více a to zde najdu. Marold má znamenité práce doma – jeden z největších talentů nejen u nás, ale i zde – mám z něj radost“⁴⁹.

V prvních měsících, kdy byl ještě pln nadšení z nového prostředí a z nových dojmů, pomýšlel i na studijní, byť krátkou cestu do Španělska.

Na to vše však již brzy poté dolehl stín nedostačujícího stipendia. Vše co potřeboval – barvy, modely a další materiál, byly příliš drahé a k tomu potřeboval také dílnu. Během svého pobytu v Paříži se několikrát stěhoval. Zpočátku bydlel na adrese rue Bréa v Hotel de Charte, později na rue Frochot 3, nakonec pak v rue de Seine v Hotel Danemark.

V Paříži tedy studoval u Hynaise a faktem zůstává, že samotný Hynais měl na něho větší vliv než Paříž plna nových uměleckých proudů. Tuto skutečnost shrnul sám Němejc v jednom ze svých dalších dopisů: „Studium u Hynaise má pro mne velkou cenu, učíme se teď malovat na volném vzduchu, v slunci atd., což je všecko pro mne zcela nové, a pak je Hynais jeden z nejlepších kreslířů vůbec. Z toho dovedete posoudit, že nerad bych teď se od toho odtrhnul, neboť nalézám se v stadiu, kde se jaksi z toho starého vyzouvám...“⁵⁰. Z tohoto dopisu je vidět, jak oba malíři na sebe zcela přirozeně nechali působit tradici impresionismu a přijali plenérovou malbu barbizonské školy „...s jejich světlou paletou, jež plně akceptovala princip denního světla a překonávala v kolorismu starou malbu“⁵¹.

Augustin Němejc v Paříži často vzpomínal na domov „V takových dnech jdu k Maroldovi a povídáme až do půlnoci o knedlíkách a poutích – o tom, čeho tu není, a malujeme kožichy s tulipánama po stole...“⁵².

Postupem času si však Němejc uvědomoval, že je již příliš umělecky zralý, než aby ho další pobyt nějak zásadněji ovlivnil. Jistém okamžiku také propadl stavu deziluze a mnoho svých věcí zničil. Domů o tom napsal: „...nepodařilo se mi všecko jak bych chtěl, ač vina nebyla vždy tak na mně jako na okolnostech... Průběhem času pozměnily se mé náhledy tak, že jsem většinu toho co jsem namaloval, zase zničil – když to není to, co já chci, raději nic...“⁵³. Na konci svého pobytu v Paříži odešel i od

⁴⁹ ibidem

⁵⁰ HARLAS/FINGAL: Z dopisů poslanci Františku Schwarzovi (pozn.13) 9.

⁵¹ Jan SKOLKA: Augustin Němejc (1861–1938) Alegorie, žánr, idyla (kat. výst.), Plzeň 1995.

⁵² HARLAS/FINGAL: Z dopisů poslanci Františku Schwarzovi (pozn. 13) 9.

⁵³ HARLAS/FINGAL: Z dopisů poslanci Františku Schwarzovi (pozn. 13) 10.

Hynaise, ačkoli ten jej přemlouval ať zůstane. Odešel, neboť se mu nedostávalo peněz na placení modelů, a zdarma pohostinství svého přítele nechtěl využívat. Toto neměnilo nic na tom, že přáteli zůstali po celý život.

S koncem roku 1892 se Augustin Němejc vrací domů.

5. PRÁCE PRO MĚSTO PLZEŇ A DALŠÍ VELKÉ ZAKÁZKY

Augustin Němejc se vrací znovu do své dílny ke studiu svých „lidových“ modelů. Jeho zájem se však nyní obrací i ke studiu krajiny. Šlo převážně o nejbližší okolí Plzně. Zachytil tak venkov postupně se proměňující v městskou aglomeraci. Z historického hlediska jde o spodobnění průmyslové revoluce stejně jako míst dnes již těžko poznatelných.

„Jestliže dříve studoval své modely především kresebně, nyní je to barevná olejová skizza“⁵⁴. V těchto dvou momentech proměnění jeho tvorby – v zájmu o krajinu a také způsobu využití barev – vidím hlavní přínos jeho pařížského studia.

V roce 1895 se v Praze koná Národopisná výstava. Pro tuto výjimečnou příležitost je Němejc coby znalec národopisu požádán, aby vytvořil instalaci, která by vhodným způsobem zastupovala Plzeňsko. Za pomoci sochaře L. Wurzla vytvořil tak instalaci představující lidovou svatební scénu.⁵⁵ Instalace nesla název Námluvy na Plzeňsku [5].

5.1. LUNETY PRO ZÁPADOČESKÉ UMĚLECKO-PRŮMYSLOVÉ MUZEUM

S rozvojem města Plzně je úzce spojena i výstavba nových kulturních institucí. V roce 1897 se tak započalo se stavbou nové muzejní budovy. Němejcovi byla, díky přičinění poslance Františka Schwarze, zadána malířská výzdoba ústřední síně určené pro sbírky porcelánu. „Měly to býti tři monumentální lunetty s náměty

⁵⁴ HARLAS/FINGAL (pozn. 13) 11.

⁵⁵ ČADÍK (pozn. 2) 24.

místními: „Obžínky“, „Hold Plzeňska císaři“ (šlo o šedesátileté panovnické jubileum) a „Trh na keramiku“⁵⁶. Začal s lunetou „Hold Plzeňska císaři“ a již roku 1899 byl s ní hotov a obraz ten byl vystaven v Praze, kde byl „...pro své mistrné sestavení a řešení poctěn druhou cenou České Akademie věd a umění“⁵⁷. Obraz dále putoval na výstavu do Brna, Vídně a také do Petrohradu. Byly vydány i reprodukce tohoto obrazu a to Schrollovým nakladatelstvím [6].

I druhá luneta pro muzeum „Trh na keramiku“ byla poctěna cenou. Augustin Němejc za ni obdržel Turkovu cenu od městské rady v Praze.

Bylo to šťastné období v životě malířově a Němejc si toho byl velmi dobře vědom. O to více ho tyto pocty těšily, neboť bylo již jisté, že se v Plzni započne s výstavbou Nového městského divadla. A jeho přání, vložit své síly, znalosti i talent do služeb blaha veřejného, a podílet se na výzdobě nového domu Thaliina se velmi brzo splnilo. „...ještě než lunety dokončil, byl Němejc pověřen vytvořením hlavní opony pro Nové městské divadlo“⁵⁸.

5.2. OPONA PRO MĚSTSKÉ DIVADLO V PLZNI

Práce na divadelní oponě byla zpočátku Augustinu Němejcovi jen přislíbena. Námět tohoto monumentálního díla byl určen jako „Město Plzeň vítá Uměny na prahu nového divadla“. Poté co již začal s prvními náčrtý, byla jeho práce ohrožena náhlým úmyslem zadat malbu v soutěži. Zde však v Němejcův prospěch zasáhl jeho dlouholetý mecenáš a také přítel František Schwarz a díky němu byla s Němejcem sepsána řádná smlouva. „Malíř se jí zavazoval do roku 1902 dokončiti úplně svou práci, dozírati na osazení opony v divadle, a jeho honorář se mu měl vypláceti v měsíčních částkách“⁵⁹. Vyskytl se však neočekávaný technický problém. Nikde v Plzni nebyla tou dobou tak velká a dostatečně osvětlená místnost, aby zde malíř mohl pracovat na tak rozměrném díle. Němejc byl tedy nucen se po dobu práce na oponě přestěhovat do Prahy. V Praze mu poskytli bezplatně prostory Nové malírny Národního divadla. V Plzni si ještě pořídil detailní náčrtý a rozvrhl si „...levou polovici

⁵⁶ ČADÍK (pozn. 2) 24.

⁵⁷ BERNDORF (pozn. 32) 2.

⁵⁸ ibidem

⁵⁹ ČADÍK (pozn. 2) 25.

obrazu s plzeňskými sedláky a selkami...⁶⁰. S pravou polovinou obrazu počkal až do Prahy, neboť v Plzni se mu nedostávalo řady rozmanitých modelů. Roku 1900 se tedy za práci přestěhoval do Prahy. Bydlel na Vinohradech na nároží dnešního Náměstí Míru (dříve Tylova) a Jugoslávské ulice. Během práce, zejména pak během práce s modely, narážel Němejc coby zastávce realismu na ne jeden problém. Byl zvyklý svou práci kontrolovat hmotnou předlohou, proto sestavil si celou oponu v dílně jako živý obraz. „Ztroskotalo to na neschopnosti herců. Konečně si v malém měřítku z prkének sestavil náznak obrazového prostoru, vymodeloval si z hlíny figurální náplň a použil starého, od časů renesančních známého způsobu studia perspektivních úkolů, řešených pomocí skleněné desky a pevného pozorovacího otvoru“⁶¹. V Praze také pokračoval v práci na třetí lunetě „Obžínky“ pro umělecko-průmyslové muzeum. Dobu, kdy Němejc pracoval na oponě a dostával tak pravidelný příjem, považoval podle vlastních slov za nejšťastnější údobí života. Byl finančně zajištěn, pracovně se mu dařilo a pražské prostředí mu vyhovovalo. Pro jeho osobní život to znamenalo vhodnou příležitost ku sňatku s Marií Sedláčkovou, jeho dlouhodobou známostí, s kterou se seznámil v Plzni. Svatba se konala 28. ledna 1902 v chrámu sv. Bartoloměje v Plzni. Manželé se posléze přestěhovali do Prahy, kde se jim také do roka narodil syn. Malému Vladivojovi Němejci byl u křtu kmotrem malíř Mikoláš Aleš.

Již koncem roku 1901 byla opona téměř hotova. Nové dílo Němejcovo bylo kladně přijato jak kruhy odbornými tak veřejností. Dílo svého přítele Němejce také zvláště ocenil Vojtěch Hynais, který jej navrhl za dopisujícího člena IV. třídy České akademie věd a umění. Zvolen byl 30. listopadu 1901.

V novém plzeňském divadle byla Němejcova opona spuštěna poprvé 27. 9. 1902. Následující den vyšla v Národních listech následující kritika z pera Karla B. Mádl: „Je to velký kus seriózně vedené a zdařilé práce umělecké... Třeba že Aug. Němejc (možná, že i z Piety) Hynaisovu základní formulí ze svého díla cele nevyloučil, třeba že ponechal její hlavní rozdělení celé plochy, poněvadž plocha hlavního obrazu a poměrné rozměry osob v něm vystupujících jsou trefně a šťastně Hynaisem vyšetřeny, jakoby bez námahy a samy ze sebe byly vyrostly, přece jen ukazuje, že má síly vlastní, jimiž vytváří myšlenkově obsažný a malebně sestrojený obraz. Dva

⁶⁰ ibidem

⁶¹ ČADÍK (pozn. 2) 27.

světy se v něm stýkají v slavnostním a radostném okamžiku. Lidé naší skutečnosti a zjevy našich představ. Český sedlák s personifikacemi v dlouhých řízách, a po mém zdání patří A. Němejcovi zvláštní uznání za to, že na jeho oponě tyto dva světy, venkované z plzeňského kraje žijí s postavami nadpozemskými a ideálními v umělecké harmonii. Realismus oněch nejde tak daleko, aby brutalizoval jednak nutně lehkou dekorativnost opony, jednak ona vtělení, a tyto zase ve svém idealismu nezabíhají do oblasti pohybujících se soch, nebo skutečného žití neschopných schémat...Nadité suknice, koženky a červené punčochy i mozolné ruce se velmi dobře snášejí v harmonii s obnaženými dívčími trupy a poletujícími řízami. Tento moment, tento díl uměleckého obsahu opony Němejcovy mám za dvojnásob cenný a pochvaly hodný. Jeť ona prosta disharmonie anebo vtíravosti, a zároveň zde vyvrcholují umělcovy snahy po emancipaci vzorového vlivu opony Hynaisovy. Také na té jsou pozemšťané a zástupci vyšších sfér, ale Hynaisovi lidé halí svoje těla v široká roucha téhož ideálního stříhu jako geniové, Opera, Drama vedle nich⁶². Tolik o velkém dílu Mistra Němejce Karel Boromejský Mádl. Je velmi pěkné Mádlovo srovnání opony Hynaisovy, jako vzoru všech tehdy vznikajících opon, a nové opony Němejcovy, kde upozornil právě na rozdílnost mezi oběmi. Neotřelým způsobem tak ocenil Němejcův autorský přístup [7].

Opona, široká necelých osm metrů a vysoká něco přes jedenáct metrů, se dá, díky svému pojetí, velmi pěkně rozdělit na dvě části, které usnadní popis. Spodobněná scéna se odehrává u paty nového Thaliina chrámu. Levá část obrazu představuje město Plzeň. Shromážděný zástup Plzeňanů dychtivě vyhlíží Múzy k nim přicházející. Jsou mezi nimi zástupci všech věkových skupin. Máme zde možnost vidět starý, pravděpodobně manželský pár, před nimi stojící pár v plné síle a ve svátečním a v popředí babičku s dětmi. Za nimi, v druhém plánu, vzpíná se sloupová divadelní budova. Zprava k nim přichází Uměny v čele vedené vážnou postavou Dramatu, jež hrdě třímá svůj výsostný atribut, kterým je meč [8]. Modelem pro postavu Tragédie stála malíři jeho choť Marie. Za postavou Dramatu přichází Komédie, dále Opera držící lyru, která je stejně jako Drama korunována vavřínovým věncem, Opereta a Tanec vystižený jako rej dívek s tamburínami. Ty jsou na své cestě doprovázeny dudákem. Z nebes v mlžném oparu k Uměním sestupují čtyři,

⁶² Karel B. MÁDL: Opona plzeňského divadla, in: Národní listy XXXXII, 1902, č. 267, II. příloha, 4.

malí andílci, kteří Opeře předávají palmovou ratolest. Tento symbol si můžeme vysvětlit velkou oblibou opery v této době. Mezi těmito dvěma skupinami postav, uprostřed, vidíme Poesii opřenou o harfu. U jejích nohou spočívá truhla na které sedí venkovanka s dítětem. V truhle jsou uzavřeny jako poklady díla, která se v budoucnu v novém divadle odehrají. Třetím plánem obrazu je pohled na dominantu nejbližšího okolí města Plzně – hrad Radyni. „Umělec má pro každou svou postavu a každý detail, od velké harfy Poesie až po perníková srdce uličnického Amora, od tragické masky a erinyjského pohledu Tragedie, až po malovanou truhlu uprostřed a babiččiny koláče, své myšlenkové odůvodnění a jistě zase tato směr a toto střídání se obvyklých symbolů s objekty dnešní skutečnosti vnáší do obrazu jistou pikantnost“⁶³.

Celý výjev, je prodchnut světlem, ve kterém měkne odstín čepců a šátků venkovek stejně jako řízy Uměn. Je to jasná zpráva o Němejcově touze po luminarismu, o který usiloval od doby svého pařížského pobytu.

Borduru opony vytvořil Karel Vítězslav Mašek. Obraz je zasazen do ornamentálního šedavého „rámu“, který tvoří zakroucené lipové ratolesti. Celé toto velké dílo je pak zaštitěno nápisem, který je umístěn v horní části bordury, „Všechny naše kroky musí vésti láska k národu a jeho štěstí“.

5.3. PRÁCE PRO SRBSKOU NÁRODNÍ BANKU V BĚLEHRADĚ

V této krátké kapitole, bych se chtěla o zmínit Němejcově málo známé a dnes nejspíše nedochované práci. Kolem roku 1900 objednala si srbská vláda u Rehwaldovy plzeňské firmy skleněnou výzdobu pro právě dostavěnou budovu Národní banky. Objednány byly skleněné stropy a supraporty, zdobené leptanou a malovanou dekorací. Augustin Němejc byl autorem alegorické malby výplně čelní stěny hlavní síně. „Namaloval hrdinsky pojatou Serbii a vedle ní posadil jihoslovanského rytíře a kolem do kraje vedle srbských sedláků rozložil symboly šetrnosti a práce“⁶⁴.

⁶³ MÁDL (pozn. 61) 4.

⁶⁴ ČADÍK (pozn. 2) 113.

6. TRIPTYCH PRO „PILSNU“

Poslední z řady velkých prací byl triptych pro rakouskou bitevní loď, jež nesla jméno „Pilsen“. Bylo to v době 1. světové války a tato zakázka mu byla přidělena příkazem. Pravděpodobný důvod pro pojmenování bitevní lodi po západočeské metropoli byl že „...tehdejší ocelárny a kovárny Škoda byly renomovanými dodavateli zalomených lodních hřidelů i pro zaoceánské parníky“⁶⁵. Němejc nebyl malířem, který by rád zpodobňoval bitevní scény. A pokud v pozdější době vytvořil „...několik kreseb a akvarelů s motivy legionářskými...“⁶⁶ jednalo se vždy jen o objednaný parergon. Triptych, který tvořil lunetu, byl určen do salónku této lodi.

Na triptychu Němejc pracoval v letech 1916–1918. A bez zajímavosti není fakt, že ačkoli mělo dílo původně vyjadřovat solidaritu českého města s politikou Rakouska–Uherska, tak z rukou Němejcových nakonec vyšly obrazy s čistě protiválečným obsahem [9–10]. Na třech obrazech je tak spodobněn život prostých lidí, Plzeňanů, během válečných let. Levá část triptychu zobrazuje ženy jdoucí na trh do města. Jsou to staré ženy s plnými a také nejspíše těžkými nůšemi. Jedna z nich drží za ruku malého chlapce, který si nese malý uzlíček. Podle jejich gest je patrné, že spolu živě rozmlouvají, nejspíše o válečných událostech. Střední část triptychu představuje rušný život na plzeňském náměstí. Zde, u morového sloupu, je voják obklopený skupinkou lidí, kteří na něm vyzvídají nejnovější informace o vývoji na válečné frontě. Poslední, pravá, část triptychu je pohled do budoucnosti, kdy navráťivší se zraněný voják je v kruhu své rodiny a nejráději by zapomněl na zažité hrůzy války. Nakonec se jen zmíním, že osud této válečné lodi, zda třeba byla potopena během námořních operací, není bohužel znám.

⁶⁵ Jan SKOLKA: Augustin Němejc. Malíř Plzně a Plzeňska, Plzeň 2000.

⁶⁶ ČADÍK (pozn. 2) 116.

7. NĚMEJC FIGURALISTA

Do této kapitoly spadá největší část tvorby Augustina Němejce. Svým výhradním zájmem o Plzeňsko a jeho lidi tak jak sám napsal příteli Františku Schwarzovi „...já jsem vytvořil plzeňský typ a genre...“⁶⁷. Tento jeho zájem se projevil již bezprostředně po jeho návratu z Mnichova. Jde o velmi pečlivě propracované povětšinou olejové studie. Jde mu o zachycení figury v rozmanitých postojích. Jeho detailnost se projevuje i v pečlivé popisnosti oděvů a pokrývek hlavy a to včetně jejich nejdrobnějšího zdobení. Příkladem může být studie Litičanky z let 1890–95 [11]. Studie Litičanky zachycuje „mladou ženu v chotětovském kroji reprezentující etnicky odlišnou větev osídlení Plzeňska...“⁶⁸. V tomto případě jde čistě o ateliérovou studii. Pěkným protipólem této ateliérové práci může být obraz Plzeňka z roku 1913 [12]. Tento obraz je vlastně portrétem v plenéru. Malíř zde zvěčnil svou přítelkyni z Koterova u Plzně jak sedí na lavičce opřena o vesnickou zídku. V ruce drží deštník a na lavičce vedle ní leží modlitební knížka. Pravděpodobně se vrací domů z kostela. V jasném, sluncem zalitým dni, září její bílý šátek i zástěra jemnými pastelovými barvami jako hedvábí. U paty lavičky je položena Němejceva paleta s namíchanými barvami, které při práci užil. A v dáli za portrétovanou můžeme spatřit Němejcův oblíbený bod plzeňské krajiny, jímž je silueta hradu Radyně. Augustin Němejc zde uplatnil celou barevnou škálu postimpresionistické malby. Přitom však zůstal věrný realismu, což je pro něho typické. Díky těmto studiím tak zůstanou navždy zachovány podoby jednotlivých krojů na Plzeňsku.

Dalším oblíbeným námětem byly pro Augustina Němejce plzeňské náměstí, návsi a s nimi související trhy, slavnosti, zvyky aj. Zajímalo ho vše, kde měl možnost pozorovat větší množství lidí pohromadě, jejich chování a gesta. Jako příklad může posloužit obraz Trh u Masných krámů, který vznikl těsně před 1. světovou válkou [13]. Nůše se zbožím trhovců jsou rozloženy pod opadanými stromy s nimiž kontrastují výrazně červené sukně nakupujících žen. Obraz vytváří dojem pozdního podzimního odpoledne, v němž poslední paprsky slunce vrhají stíny na zeď bývalých

⁶⁷ ČADÍK (pozn. 2) 126.

⁶⁸ SKOLKA (pozn. 64) 19.

hradeb města Plzně, u kterých se trh konal. Podobný námět má i studie Jarmark v Plzni [14]. Opět je zde zachycena atmosféra trhu tentokrát však na plzeňském náměstí. Malíř zachytil originální moment, kterým je degustace nakládaných okurek. Přesně zachytil pohyby i gesta ochutnávajících žen. Jsou předkloněny, aby nálev, který z okurek kape, neušpinil jejich oděv a přitom je v jejich obličejích znát dojem z jejich kyselé chuti. A pastel, který Němejc pro tuto studii zvolil, jakoby celou náladu jen podtrhoval.

Němejc však svou pozornost nevěnoval jen městskému životu a jeho ruchu, ale mnoho jeho obrazů, kreseb i jen studií má ryze venkovský námět. V tomto prostředí zachytil všechny oblasti lidského života. Od tvrdé práce na poli přes lidové slavnosti až po citový život člověka.

Lidská práce to bylo pro Augustina Němejce velké téma. Mnohokrát zachytil oráče s jejich dobyt看em či koňmi, sekáče při práci i vracející se z pole prašnou cestou po celodenní práci a rozsévače, jak dávají půdě to nejcennější co mají s nadějí, že jim to mnohonásobně vrátí. Pracující zachytil i ve chvílích odpočinku, kdy v poklidu jedli oběd, který jim žena přinesla na pole [15]. Němejc se však se stejnou dychtivostí zajímal i o chvíle slavnostní. Příkladem za všechny mohou být Máje, které svým štětcem zachytil hned několikrát. Tyto jarní slavnosti jej přitahovaly množstvím lidových zvyklostí a svou barevností. Vynášení symbolické smrtky, vztyčování májek a především pak jízda sedláků na jejich statkových ořích.⁶⁹ Mnohé z toho viděl a také zachytil na vsích v nejbližším okolí Plzně. V několika svých pracích také zachytil soukromí a citový život ať už v kruhu rodinném nebo ve vztahu mezi milenci [16].

8. KRAJINA V DÍLE AUGUSTINA NĚMEJCE

Krajinomalba v díle Augustina Němejce tvoří jen okrajovou část. Těch několik málo obrazů jsou povětšinou pohledy na příměstské oblasti města Plzně. Tyto jeho krajinomalby vznikly v době, kdy se město začínalo rozpínat a postupně pohlcovalo nejbližší vesnice. Na okraji města začaly vznikat továrny a zmizelo mnoho malebných míst. Němejc se tak stal dokumentaristou průmyslové revoluce. Takovým obrazem je Piettovka z roku 1899 [17]. Jde o panoramatický pohled na papírenský závod

⁶⁹ SKOLKA (pozn. 64) 20.

Ludvíka Piette. Další obraz krajiny , Z Plzně – U Radbuzy [18], je „z bezprostředního venkovského okolí Plzně, kdy se nově prosazuje soudobá mostní technika ocelové konstrukce přes řeku Radbuzu u Doudlevec“⁷⁰. I na tomto obraze je však technika konfrontována s vesnickým životem a to v podání praden, které suší své prádlo na břehu řeky. Jak vidíme i v krajinomalbě Němejc nevypustil moment lidské přítomnosti a práce. Konečně uvedu také obraz krajinomalbě nejbližší a to Chabrov z roku 1890 [19]. Uváděn je až na závěr, neboť je pro Němejcovu tvorbu naprosto netypický. Jde o vyobrazení venkovské samoty poblíž rybníka. V tomto příkladě lze velmi dobře rozpoznat vliv pleneristické malby Antonína Chittussiho.

9. AUGUSTIN NĚMEJC A MOTIVY NÁBOŽENSKÉ

Tato nevelká oblast Němejcovi tvorby byla jistě ovlivněna již jeho rodištěm. „ Měl rád náboženské slavnosti pro jejich vznosnou, barokní výtvarnou okázalost, průvody, procesí a svátky“⁷¹. Jako dítěti mu v paměti uvízly dojmy z účastí na církevních svátcích a jejich obřadech a zvláštní úctu pak choval ke svatým Josefu a Matěji. Na prvním místě však u něho byla Panna Maria [20].

Své vzpomínky nejednou vtělil do podoby kresby či malby. Tak tomu bylo u akvarelové kresbě z roku 1924 jež nazval „Vycházka s mými rodiči“ . Kromě postavy své a svých rodičů jsou zde hlavní dominantou boží muka. Ta ho v jeho tvorbě provázela celý život. Němejc nemaluje lidi usazené v chrámových lavicích, ale mnohem častěji před vchodem do kostela či na cestě na mši svatou.

Asi nejvýznamnější Němejcovo dílo s duchovní tematikou vzniklo v těžkých dobách 1. světové války. Je to olejomalba z roku 1915 „Sv. Maria, oroduj za nás“. Středem obrazu, a to i duchovním je venkovská kaplička se sochou korunované sedmibolestné Madony s mrtvým Kristem na klíně. U paty kapličky klečí mladá žena ve smutečních šatech, válečná vdova, plačící do dlaní svých rukou. Vedle ní stojí dítě a z hrůzou pozoruje zoufalství své matky. Z druhé strany ke kapličce přichází starý muž s chlapcem.

⁷⁰ ibidem

⁷¹ ČADÍK (pozn. 2) 54.

Další drobnější práce s náboženskými motivy jsou různé kresby na téma přísloví a pranostik jako například „Sv. Markéta vede žence do žita“ přibližně z roku 1920 nebo vánoční koledy z roku 1929 „ Narodil se Kristus Pán“.

10. PODZIM ŽIVOTA V ROLI UČITELE

Poté co v Praze Němejc odvedl práci na oponě a dodělal lunety, rozhodl se navrátit do Plzně. Od tohoto úmyslu jej neodradil ani Vojtěch Hynais, jenž si přál, aby zůstal a spolupracoval s ním na malířské akademii a to s výhledem na profesuru. Němejc však s díky odmítl a roku 1906 se znovu a už naposledy vrátil do Plzně. Nebyl to však návrat jednoduchý, neboť Plzeň byla městem malým a malé byly i její poměry. A tak „...za přispění svých přátel, poslance Františka Schwarze a dr. Čipery, kteří mu vymohli od ministerstva kultu a vyučování ve Vídni dispens od pomocných zkoušek z deskriptivy, byl jmenován profesorem kreslení na městském dívčím lyceu v Plzni“⁷². Augustin Němejc zde působil v roli učitele od počátku školního roku 1907 až do roku 1925 a svou práci zde měl rád. „Ku svému předmětu – kreslení –dovedl vždy vzbuditi zájem a lásku i u žákyň méně nadaných. Bylo mu radostí, mohl-li nás voditi do výstav uměleckých a tam názorně buditi v nás pro výtvořiny malířské. Se stejnou láskou s nadšením podrobně vykládal nám díla a životopisy starých i moderních mistrů...“⁷³. Tolik ze vzpomínek jedné z jeho žaček.

Dvacátá léta minulého století znamenají pro Němejcovu tvorbu zaměření se výhradně na obsah tvorby, technická problematika pro něho přestává být stěžejní. Tvoří své poslední velké dílo. Jedná se o triptychon z let 1925–27 s názvem „Ze života na Plzeňsku“, určený pro výzdobu mezipatra budovy Vyšší hospodářské školy na Lochotíně v Plzni (dnes Lékařská fakulta UK). „Obě křídla triptychu, levé Rozsévač, pravé Žně, jsou jakýmsi syntetickým obrazem tvrdé zemědělské práce. K závěrečnému sjednocení došel malíř na středním obraze Na máje. Děvčata na návsi v plzeňských krojích, za nimi houf mládenců na vzpínajících se koních“⁷⁴. Jedná se o olejomalbu. „Starý rolník sije jař docela podle starých zvykoslovných

⁷² ČADÍK (pozn. 2) 32.

⁷³ M. HECOVÁ: Němejc jako učitel, in: Vzlet 1917, č. 4, 96.

⁷⁴ Zdeněk ZIKÁN: Němejčov lochotínský obraz, in: Pravda 1981, 13. 8., 5.

tradic, nabíraje hrstí z převázané bílé plachetky...žně téhož triptychu jsou v akci rušnější...starý seká, mladý kosu brousí, mladá povřísla připravuje a stará snopy váže“⁷⁵.

11. NĚMEJCOVA SOUBORNÁ VÝSTAVA V PRAZE ROKU 1928 A POSLEDNÍ JEHO OBRAZ PRO PREZIDENTA MASARYKA

Velkou událostí v Němejcově životě byla souborná výstava jeho děl, kterou svému členu v prostorách pražského obecního domu připravila Jednota výtvarných umělců. Při této výstavě mohla veřejnost shlédnout výstavu, na které nebylo nic na prodej, vše bylo zapůjčeno ze soukromých sbírek. Výstavě se dostalo příznivého ohlasu ze strany tisku a také velké pocty, neboť ji po dvakrát navštívil prezident Masaryk. Prezident se o obrazy živě zajímal a „když malíř přišel do kabinetní kanceláře osobně poděkovat za pozornost, jakou mu hlava státu prokázala a bylo mu tlumočeno prezidentovo přání, aby pro sbírky hradní byl získán nějaký obraz z ruky Němejcovy, mohl pouze přislíbiti, že nějaké dílo, důstojné tak mimořádného umístění, vytvoří“⁷⁶. A tento, slib vytvořit obraz na přání prezidenta Masaryka, byl po následujících deset let Němejcovou prvořadou starostí. Námět obrazu měl vybrán brzy. Byl jím starý sedlák připravující se k setí. Námět byl zcela symbolický a Augustin Němejc do něho chtěl do díla vložit i vlastní uměleckou závěť. Ironií osudu bylo, že díky velké pečlivosti a zodpovědnosti malířově obraz pustit ze svých rukou teprve až bude zcela spokojen, se prezident Masaryk svého obrazu nedočkal.

Teprve na jaře roku 1938 chyběl jen autorův podpis a pár drobných retuší. „Podle vyjádření umělcovy choti chtěl Němejc do díla vložit veškeren soubor své malířské i lidské moudrosti, nastřádané věkem; pracoval proto pomalu a těžce, shrnuje v úhrn všechno své poznání intuitivní i intelektuální“⁷⁷. Ale ani sám malíř se definitivní podoby svého obrazu nedočkal a obraz zůstal navždy nepodepsaný. Malíř se 14. srpna 1938 zúčastnil velké Dělnicko–živnostenské výstavy, kde byla také část

⁷⁵ ČADÍK (pozn. 2) 71.

⁷⁶ ČADÍK (pozn. 2) 39.

⁷⁷ ČADÍK (pozn. 2) 41.

věnována umění. Zde nachladl a o dva dny později, v úterý 16. srpna 1938 zemřel. Bylo mu 77 let. Augustin Němejc tak už nestihl za svou uměleckou závěť učinit tečku a možná, že je to tak dobře...

Pochován byl v pátek 19. srpna 1938 a s Mistrem se přišel rozloučit ne jeden Plzeňan. Za rok byla na jeho hrobě vztyčena kamenná boží muka, která tolikrát zvěčnil ve svých obrazech.

12. SOUPIS DÍLA AUGUSTINA NĚMEJCE

Seznam je uspořádán chronologicky a obsahuje díla Augustina Němejce, která jsou v majetku českých galerií. Informace byly čerpány z Registru regionálních galerií Národní galerie v Praze. V soupisu neuvádím inventární čísla, neboť tento údaj nepovažuji pro tuto práci za stěžejní. Značení a signatury nebyly v mnoha případech v registru uvedeny.

Seznam použitých zkratk:

NG Praha Národní galerie v Praze

ZČG v Plzni Západočeská galerie v Plzni

GMU v Hradci Králové Galerie moderního umění v Hradci Králové

KG v Liberci Krajská galerie v Liberci

SG v Litoměřicích Severočeská galerie v Litoměřicích

Malba

1. Stařec, studie, (1. pol. 80. let)
olej, plátno, 85 x 43,5 cm
ZČG v Plzni
2. Vnitřek kostela, studie, (z mnichovského pobytu od r. 1883)
olej, plátno, 68 x 54 cm
ZČG v Plzni
3. Na trhu/Loutkář, (1884)
olej, plátno na lepence, 73 x 60 cm
ZČG v Plzni
4. Sv. Magdalena, (1887)
olej, plátno, 98 x 73 cm
ZČG v Plzni
5. Lumír pěje Múzám, studie, (1888)
olej, plátno, 29,5 x 53 cm
ZČG v Plzni

- 6. Chabrov, (1890)**
olej, plátno, 35 x 64 cm
ZČG v Plzni
- 7. Stařec, (1890)**
olej, lepenka, 35 x 28 cm
GMU v Hradci Králové
- 8. Beznadějná láska, (1890)**
olej, plátno, 88 x 68 cm
ZČG v Plzni
- 9. Litičanka, studie, (1890–95)**
olej, plátno, 69,7 x 47,6 cm
ZČG v Plzni
- 10. Selský synek na dědku, studie, (90. léta)**
olej, tužka, plátno, 47,8 x 69,8 cm
ZČG v Plzni
- 11. Plzeňačka s bohatě zdobenou holubičkou, studie, (90. léta)**
olej, plátno, 47,5 x 51,5 cm
ZČG v Plzni
- 12. Vlastní portrét, studie, (asi z roku 1892)**
olej, plátno, 31 x 23,5 cm
ZČG v Plzni
- 13. Dětská podobizna, (1892)**
kombinovaná technika tužka, olej, plátno, 40 x 32,5 cm
ZČG v Plzni
- 14. Silvestrovská zábava, (1892)**
olej, papír na plátně, 81 x 55 cm
ZČG v Plzni
- 15. Ženský akt, studie, (1892)**
olej, plátno, 78 x 47,3 cm
ZČG v Plzni

- 16. Venkovanka z Plzeňska, studie, (1893)**
olej, plátno, 46,7 x 68,2 cm
ZČG v Plzni
- 17. Plzeňská nevěsta z let šedesátých, studie, (1893)**
olej, plátno, 69,7 x 47,7 cm
ZČG v Plzni
- 18. Studie plzeňských žen v podzimním kroji, studie, (kolem 1893)**
olej, plátno, 47,2 x 68,4 cm
ZČG v Plzni
- 19. Družba, studie, (1894)**
olej, plátno, 58 x 33 cm
ZČG v Plzni
- 20. Radobyčice, (1894)**
olej, plátno, 36 x 56 cm
ZČG v Plzni
- 21. Sedící dívčí akt, studie, (1894)**
olej, plátno, 23 x 17 cm
ZČG v Plzni
- 22. Vděčná dcera, studie, (2. pol. 90. let)**
olej, plátno, 94 x 75 cm
ZČG v Plzni
- 23. Venkované na trhu v Plzni, studie, (2. pol. 90. let)**
olej, plátno, 24,9 x 49,5 cm
ZČG v Plzni
- 24. Plzeňská madona, (1896)**
olej, plátno, 47 x 35 cm
ZČG v Plzni
- 25. Husopaska, (1896)**
olej, plátno, 65 x 45 cm
ZČG v Plzni
- 26. U kláštera (před vchodem do kostela v Klášteře u Nepomuka), studie, (1896)**
olej, plátno, 35 x 29 cm
ZČG v Plzni

- 27. Výměnkář, studie, (1896)**
olej, plátno, 66,3 x 45,6 cm
ZČG v Plzni
- 28. Děvče z Litic v kožíšku, studie, (1897)**
olej, plátno, 30 x 37 cm
ZČG v Plzni
- 29. Doudlevce u Plzně, (1897)**
olej, plátno, 31 x 53 cm
ZČG v Plzni
- 30. Alegorie Plzně, (1897)**
olej, plátno, kruhový obraz o průměru 100 cm
ZČG v Plzni
- 31. Z Plzně (Pohled přes Radbuzu na Slovany), (1897)**
olej, plátno, 40 x 64 cm
ZČG v Plzni
- 32. Dudákův sen, (1897)**
olej, plátno, 59 x 75 cm
ZČG v Plzni
- 33. Venkovanka s nůšší, studie, (1898–99)**
olej, plátno, 88 x 57 cm
ZČG v Plzni
- 34. Plzeň v zimě, (1899)**
olej, plátno, 28 x 55 cm
ZČG v Plzni
- 35. Piettovka, (1899)**
olej, plátno, 33 x 50 cm
ZČG v Plzni
- 36. Nechte maličkých přijít ke mně, (před r. 1900)**
olej, plátno, 32 x 42 cm.
ZČG v Plzni
- 37. Alegorie, studie, (před r. 1900)**
olej, plátno, 28,3 x 34,2 cm
ZČG v Plzni

- 38.** Antonín Dvořák, (1900)
olej, plátno, 38 x 30,5 cm
GMU v Hradci Králové
- 39.** Piettovka, studie, (asi 1900)
olej, plátno, 32 x 60 cm
ZČG v Plzni
- 40.** Zavraždění sv. Václava, (před r. 1900)
olej, plátno, 81 x 90 cm
ZČG v Plzni
- 41.** Praporečník, (1900)
olej, dřevo, 64 x 39 cm
ZČG v Plzni
- 42.** Portrétní studie Josefa Škorpila, studie, (kolem 1900)
olej, plátno na lepence, 69 x 54 cm
ZČG v Plzni
- 43.** Bába v šátku, (kolem 1900)
olej, dřevěná deska, 22,5 x 16,2 cm
ZČG v Plzni
- 44.** Pohled na Piettovku, (1901)
olej, plátno, 48 x 44 cm
ZČG v Plzni
- 45.** Klípek na vsi, studie, (1903)
olej, plátno, 23,5 x 17,5 cm
ZČG v Plzni
- 46.** Dožínky, autorská replika obrazu pro výzdobu hlavního sálu bývalého Umělecko-průmyslové muzeum v Plzni, (pravděpodobně 20. léta 20. století)
olej, plátno, 47 x 94 cm
ZČG v Plzni
- 47.** Pouť v Liticích, studie, (1904–05)
olej, lepenka, 55 x 72 cm
ZČG v Plzni

48. Náves s potokem, (1905)
olej, plátno, 48 x 76 cm
ZČG v Plzni
49. Litičanka u plotu, (1905)
olej, plátno, 83 x 49,5 cm
ZČG v Plzni
50. Šárka, studie, (1906)
olej, plátno, 54 x 44 cm
ZČG v Plzni
52. V zimě, studie, (1908)
olej, plátno, 36,5 x 30,5 cm
ZČG v Plzni
53. U sv. Jakuba, studie, (1908)
olej, plátno, 56 x 48 cm
ZČG v Plzni
54. Sbírání bramborů, studie, (1909)
olej, plátno, 37 x 62 cm
ZČG v Plzni
55. Oběd na poli, studie, (před r. 1911)
olej, plátno, 83 x 67 cm
ZČG v Plzni
56. Oběd na poli, (1911)
olej, plátno, 85 x 75 cm
ZČG v Plzni
57. Plzeňáčka, (1913)
olej, plátno, 201 x 162 cm
ZČG v Plzni
58. Žena s nůší, studie, (1913)
olej, plátno, 80 x 60,5 cm
ZČG v Plzni
59. Oroduj za nás, (1915)
olej, plátno, 106 x 153 cm
ZČG v Plzni

- 60.** Poutnice, (kolem 1915)
olej, plátno, 95 x 78 cm
ZČG v Plzni
- 61.** Triptych pro loď Pilsna, studie, (1916)
olej, plátno, 36 x 91 cm
ZČG v Plzni
- 62.** Studie stařeny s chlapcem, (1917)
kolorovaná kresba, papír, 20 x 15,5 cm
GMU v Hradci Králové
- 63.** U božích muk, (1918)
olej, plátno, 78 x 60 cm
ZČG v Plzni
- 64.** Dvě ženy na cestě v dešti, (1919)
olej, plátno, 95 x 81 cm
ZČG v Plzni
- 65.** Píseň jara, (1919)
olej, plátno, 100 x 82 cm
ZČG v Plzni
- 66.** Sv. Markéta vede žence do žita, studie, (asi 1920)
olej, lepenka, 30 x 57 cm
ZČG v Plzni
- 67.** Na Máje, (1. pol. 20 let 20. století)
olej, plátno, 52 x 72 cm
ZČG v Plzni
- 68.** Sedlák, (1927)
olej, plátno, 222 x 104 cm
ZČG v Plzni
- 69.** Bába z Radčic, (1927)
olej, plátno, 48 x 37,5 cm
ZČG v Plzni
- 70.** Rozsévač, studie, (1928)
olej, lepenka, 83 x 65 cm
ZČG v Plzni

- 71. Svážení brambor, studie, (1928)**
akvarel, perokresba, papír, 14,5 x 25,5 cm
NG Praha
- 72. Krákoró! Hoňte nás, (1928)**
kvaš, lepenka, 150 x 70 cm
ZČG v Plzni
- 73. Na trh, studie, (1929)**
olej, plátno, 46 x 58 cm
ZČG v Plzni
- 74. Klečící žena, (1934)**
olej, plátno, 72 x 52 cm
ZČG v Plzni
- 75. Dívka s malířem, autoportrét, (1935)**
kvaš, papír, 19 x 17 cm
ZČG v Plzni
- 76. Trh u Masných krámů v Plzni, studie, (před 1. sv. válkou)**
olej, plátno na lepence, 26 x 21 cm
ZČG v Plzni
- 77. Svatba v Nepomuku, (nedatováno)**
olej, lepenka, 50 x 75 cm
ZČG v Plzni
- 78. Sedící žena, studie, (nedatováno)**
olej, plátno, 60 x 57 cm
ZČG v Plzni
- 79. Sedící žena, (falsum?), studie, (nedatováno)**
olej, plátno, 33,5 x 28 cm
ZČG v Plzni
- 80. Studie, (nedatováno)**
akvarel, perokresba, papír, 6,8 x 9 cm
NG Praha

81. Studie k dílu, (nedatováno)
akvarelová perokresba, papír, 6,8 x 9 cm
NG Praha
82. Hoch s košíkem, (nedatováno)
olej, plátno, 54 x 44 cm
GMU v Hradci Králové

Kresba

1. Jardin Luxembourg, skica, (z doby studií v Paříži 1892)
lavírovaná kresba perem, část kolorovaný akvarel, papír, 24 x 17 cm
ZČG v Plzni
2. Pasačka, studie, (1894)
akvarelová kresba tužkou, papír, 60 x 29 cm
ZČG v Plzni
3. Pozvání, studie – návrh, (1895)
akvarel, lepenka, 42 x 28,5 cm
ZČG v Plzni
4. Portrét dr. Šikla, (1899)
kvaš, lepenka, 47 x 31 cm
ZČG v Plzni
5. Děti na saních, (1900)
kresba perem, hnědou tuší, oranžová tužka, papír, 9 x 15,5 cm
ZČG v Plzni
6. Múza, (kolem 1900)
pastel, papír, 56 x 36 cm
ZČG v Plzni
7. Faun, kopie dle Rubense, (před 1900)
kresba uhlem, bílá křída, papír, 55,5 x 44,5 cm
ZČG v Plzni

8. Studie k obrazu, (před r. 1900)
kresba tužkou, kvaš, papír, 24,5 x 16 cm
ZČG v Plzni
9. Husopasky, (před r. 1900)
kresba perem hnědou tuší, papír, 19 x 15,5 cm
ZČG v Plzni
10. Jan Kozina hájí majestáty Chodů v Praze r. 1695, (po 1900)
kolorovaná kresba perem, akvarel, papír, 23 x 29 cm
ZČG v Plzni
11. Babička, studie k postavě na oponě plzeňského divadla, (1900)
pastel, papír, 47 x 34 cm
ZČG v Plzni
12. Dudák Kaňák, studie k oponě plzeňského divadla, (1900)
pastel, papír, 50 x 40 cm
ZČG v Plzni
13. Tragedie, studie k oponě městského divadla, (1901)
pastel, papír, 78 x 50 cm
ZČG v Plzni
14. Studie k oponě plzeňského divadla, (1902)
kresba uhlím, pastel, papír, 38 x 27,5 cm
ZČG v Plzni
15. Plzeňáčka, (1906)
kresba rudkou, papír, 30,5 x 19 cm
ZČG v Plzni
16. Lidopisná studie, (1906)
kresba rudkou, papír, 30,5 x 19 cm
ZČG v Plzni
17. Plzeňáčka s nůši, studie, (1906)
kresba barevnými křídami, lepenka, 49 x 38 cm
ZČG v Plzni
18. Kopretina, studie, (1909)
akvarelová kresba tužkou, papír, 22 x 14 cm
ZČG v Plzni

- 19. Poledne, (1910)**
kresba tužkou, kolorováno barevnými tužkami, papír, 35 x 26,5 cm
ZČG v Plzni
- 20. Jarmark v Plzni, studie – skica, (1913)**
pastel, papír, 70,5 x 61,5 cm
ZČG v Plzni
- 21. Ranění vojáci, studie, (1914)**
perokresba hnědou tuší, papír, 29 x 22 cm
ZČG v Plzni
- 22. Za války u Škodů, studie, (1914–18)**
kolorovaná perokresba, akvarel, papír, 16 x 23 cm
ZČG v Plzni
- 23. Oběd u zdi před Škodovkou, studie, (1914–18)**
akvarel, tužka, papír, 15 x 12 cm
ZČG v Plzni
- 24. Oběd u Škodovi továrny, studie, (1914–18)**
tužka, papír, 18,5 x 15 cm
ZČG v Plzni
- 25. Září, ilustrace, (1915)**
perokresba, část kolorovaná křídami, tužka, papír, 20,5 x 16 cm
ZČG v Plzni
- 26. Rozloučení s milou, studie k ilustraci, (1922)**
kolorovaná kresba perem, akvarel, kvaš, papír, 16,5 x 15,5 cm
ZČG v Plzni
- 29. Muž u pramene, studie, (1924)**
perokresba část kolorovaná barevnými tužkami, papír, 21 x 17 cm
ZČG v Plzni
- 30. Praporečník, studie, (1926)**
kolorovaná kresba uhlem, barevné křídly, plátno, 64 x 47 cm
ZČG v Plzni
- 31. Když se čerti ženili, (1933)**
kombinovaná technika tužka, tempera, pero, papír, 23,5 x 21 cm
ZČG v Plzni

- 32. Dar ku svatbě – Zedníci, (asi 1938)**
kresba perem, tuší, akvarel, pauzovací papír na čtvrtce
ZČG v Plzni
- 33. Selské děvče, studie, (nedatováno)**
pastel, tužka, papír, 36 x 22 cm
ZČG v Plzni
- 34. U Nepomuku, (nedatováno)**
kresba perem, tuší, pauzovací papír na čtvrtce, 18,5 x 18 cm
ZČG v Plzni
- 35. Zavraždění sv. Václava, studie, (nedatováno)**
tempera, kresba černou tuší, lepenka, 21,7 x 18,7 cm
ZČG v Plzni
- 36. Bába Hornáková, studie, (nedatováno)**
kresba tužkou, žlutý papír, 28 x 17 cm
ZČG v Plzni
- 37. Já do lesa nepojedu, studie k ilustraci, (nedatováno)**
kolorovaná kresba tužka, pero, akvarel, papír, 21 x 17 cm
ZČG v Plzni
- 38. Nádvoří statku, studie, (nedatováno)**
perokresba kolorovaná akvarelem, hnědý papír, 13 x 9,5 cm
ZČG v Plzni
- 39. Žena s nůší, skica, (nedatováno)**
pastel, uhel, papír, 52 x 38 cm
ZČG v Plzni
- 40. Smutná dvojice, studie k cyklu Prodaná nevěsta, (nedatováno)**
kresba tužkou kolorovaná vodovými barvami, papír, 13,2 x 17,4 cm
ZČG v Plzni
- 41. Květiny I., studie, (nedatováno)**
kresba tužkou, kolorovaný akvarel, papír, 15,5 x 13 cm
ZČG v Plzni
- 42. Květiny I., studie, (nedatováno)**
kresba tužkou, kolorovaný akvarel, papír, 15,5 x 13 cm
ZČG v Plzni

- 43.** Květiny II., studie, (nedatováno)
akvarelová kolorovaná kresba tužkou, papír, 18 x 13 cm
ZČG v Plzni
- 44.** Telátko, studie, (nedatováno)
kolorovaná kresba tužkou, papír, 9 x 10 cm
ZČG v Plzni
- 45.** Před bouří, studie, (nedatováno)
pastel, papír, 63 x 48 cm
ZČG v Plzni
- 46.** Samota, studie, (nedatováno)
pero, papír, 12 x 11 cm
ZČG v Plzni
- 47.** Erbovní znamení města Plzně, studie, (nedatováno)
kolorovaná kresba perem, tempera, pauzovací papír, 21 x 16 cm
ZČG v Plzni
- 48.** Koně, studie, (nedatováno)
kresba tužkou, papír, 14 x 10 cm
ZČG v Plzni
- 49.** Kozinův kraj, (nedatováno)
kresba perem, tuší, tužka, kartonový papír, 28 x 45 cm
ZČG v Plzni
- 50.** V Nepomuku, (nedatováno)
kresba perem, tuší, pauzovací papír na čtvrtce, 17 x 14 cm
ZČG v Plzni
- 51.** Po dešti, (nedatováno)
kresba štětcem, akvarel, papír, 13 x 10 cm
ZČG v Plzni
- 52.** Masné krámy, (nedatováno)
kresba perem, tuší, akvarel, pauzovací papír na čtvrtce, 29 x 19 cm
ZČG v Plzni
- 53.** Na trh, (nedatováno)
kresba tuší, pauzovací papír na čtvrtce, 16 x 15 cm
ZČG v Plzni

- 54.** Horo, horo vysoká jsi, ilustrace k písni, (nedatováno)
kresba tužkou, akvarel, papír, 198 x 157 mm
KG v Liberci
- 55.** Posvícení, (nedatováno)
kresba perem, papír, 18,5 x 15,5 cm
SG v Litoměřicích
- 56.** Na tržišti, (nedatováno)
kresba tužkou, papír, 10 x 17 cm
GMU v Hradci Králové
- 57.** Studie děvčete, (nedatováno)
barevný pastel, lepenka, 35 x 29 cm
GMU v Hradci Králové
- 58.** Před chrámem, (nedatováno)
kolorovaná kresba, papír, 15 x 18 cm
GMU Hradci Králové
- 59.** Ovečky, (nedatováno)
tužka, papír, 11 x 9 cm
GMU v Hradci Králové
- 60.** Z pastvy, (nedatováno)
kresba tužkou, papír, 10 x 17 cm
GMU v Hradci Králové
- 61.** V plzeňském kroji, (nedatováno)
kresba rudkou, papír, 11 x 14 cm
GMU v Hradci Králové
- 62.** Dvě ženy, (nedatováno)
kresba rudkou, papír, 18 x 16 cm
GMU v Hradci Králové
- 63.** Pobožnost, (nedatováno)
akvarel, papír, 31 x 26 cm
GMU v Hradci Králové

III. ZÁVĚR

Na tomto místě bych chtěla uvést zmínku, že nic prý tak Augustina Němejce nehněvalo, jako když zařazovali jej mezi malíře národopisné. Tím byly také vedeny mé myšlenky při psaní této práce. Dala jsem si za cíl ukázat, že Augustin Němejc znamenal více než co si dnes pod tímto pojmem dokážeme představit. Měl na to talent, píli, zkušenosti a mnohá jeho díla to jen potvrzují. Jsem si však již teď vědoma toho, že ne vždy se mi můj záměr podařil. Pokusila jsem se tedy alespoň připomenout jednu z mnoha českých malířských osobností 19. století, která protože zůstala věrna svému domovu, byla téměř širší veřejností zapomenuta.

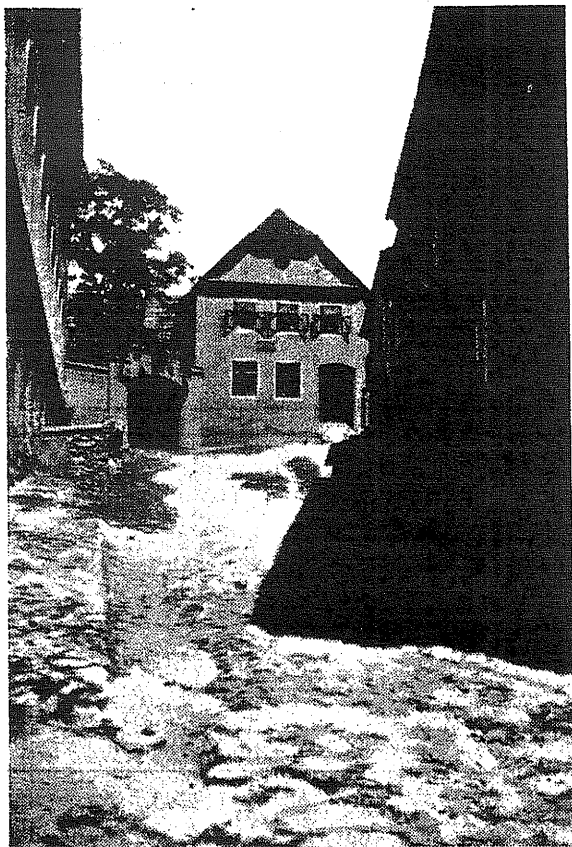
VI. OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

1. Rodný dům Augustina Němejce v Nepomuku č. p. 129.
Lit. ČADÍK Jindřich: Augustin Němejc, Praha 1940, [nepag.].
2. Fotografie slovanských studentů v Mnichově (1884): Augustin Němejc v první řadě druhý zleva.
Lit. FABELOVÁ Karolína: Karel Vítězslav Mašek, Praha (2002¹), 15.
3. Augustin Němejc: Lumír pěje Múzám. Opona zámeckého divadla na Zelené Hoře (1885) zničena požárem.
Lit. ČADÍK Jindřich: Augustin Němejc, Praha 1940, [nepag.].
4. Augustin Němejc: Beznadějná láska, (1890), olej, plátno, 88 x 68 cm, ZČG v Plzni
Lit. SKOLKA Jan: Augustin Němejc. Malíř Plzně a Plzeňska, Plzeň 2000, 14.
5. Augustin Němejc: Námluvy na Plzeňsku, (1895).
Lit. TYRŠOVÁ Renata: Svéráz v zemích československých, sine loco 1921, 145.
6. Augustin Němejc: Hold Plzeňska císaři, (1899).
Lit. SKOLKA Jan: Augustin Němejc. Malíř Plzně a Plzeňska, Plzeň 2000, 33.
7. Augustin Němejc: Opona městského divadla v Plzni, (1902), olej, plátno, 7,80 x 11,30 m, Divadlo J. K. Tyla v Plzni.
Lit. SKOLKA Jan: Augustin Němejc. Malíř Plzně a Plzeňska, Plzeň 2000, 12.
8. Augustin Němejc: Tragédie, studie k oponě městského divadla v Plzni, (1901), pastel, papír, 78 x 50 cm, ZČG v Plzni.
Lit. SKOLKA Jan: Augustin Němejc. Malíř Plzně a Plzeňska, Plzeň 2000, 13.
9. Augustin Němejc: Triptych pro loď Pilsna, (1916–18), olej, plátno, 36 x 91 cm, ZČG v Plzni.
Lit. SKOLKA Jan: Augustin Němejc. Malíř Plzně a Plzeňska, Plzeň 2000, 30.
10. Augustin Němejc: Triptych pro loď Pilsna, (1916–18), olej, plátno, 36 x 91 cm, ZČG v Plzni.
Lit. SKOLKA Jan: Augustin Němejc. Malíř Plzně a Plzeňska, Plzeň 2000, 31.
11. Augustin Němejc: Litičanka, studie, (1890–95), olej, plátno, 69,7 x 47,6 cm, ZČG v Plzni.
Lit. SKOLKA (pozn. 4) 19.
12. Augustin Němejc: Plzeňáčka, (1913), olej, plátno, 201 x 162 cm, ZČG v Plzni.
Lit. SKOLKA (pozn. 4) 16.

13. Augustin Němejce: Trh u Masných krámů v Plzni, studie, (před 1.sv. válkou), olej, plátno na lepence, 26 x 21 cm, ZČG v Plzni.
Lit. SKOLKA (pozn. 4) 55.
14. Augustin Němejce: Jarmark v Plzni, studie – skica, (1913), pastel, papír, 70,5 x 61,5 cm, ZČG v Plzni.
Lit. SKOLKA (pozn. 4) 34.
15. Augustin Němejce: Oběd na poli, (1911), olej, plátno, 85 x 75 cm, ZČG v Plzni.
Lit. SKOLKA (pozn. 4) 57.
16. Augustin Němejce: Rozloučení s milou, studie k ilustraci, (1922), kolorovaná kresba perem, akvarel, kvaš, papír, 16,5 x 15,5 cm, ZČG v Plzni.
Lit. SKOLKA (pozn. 4) 28.
17. Augustin Němejce: Piettovka, (1899), olej, plátno, 33 x 50 cm, ZČG v Plzni.
Lit. SKOLKA (pozn. 4) 32.
18. Augustin Němejce: Z Plzně, (1897), olej, plátno, 40 x 64 cm, ZČG v Plzni.
Lit. SKOLKA (pozn. 4) 26.
19. Augustin Němejce: Chabrov, (1890), olej, plátno, 35 x 64 cm, ZČG v Plzni.
Lit. SKOLKA (pozn. 4) 24.
20. Augustin Němejce: Plzeňská madona, (1896), olej, plátno, 47 x 35 cm, ZČG v Plzni.
Lit. SKOLKA (pozn. 4) 44.

Aug. Neimeyc —

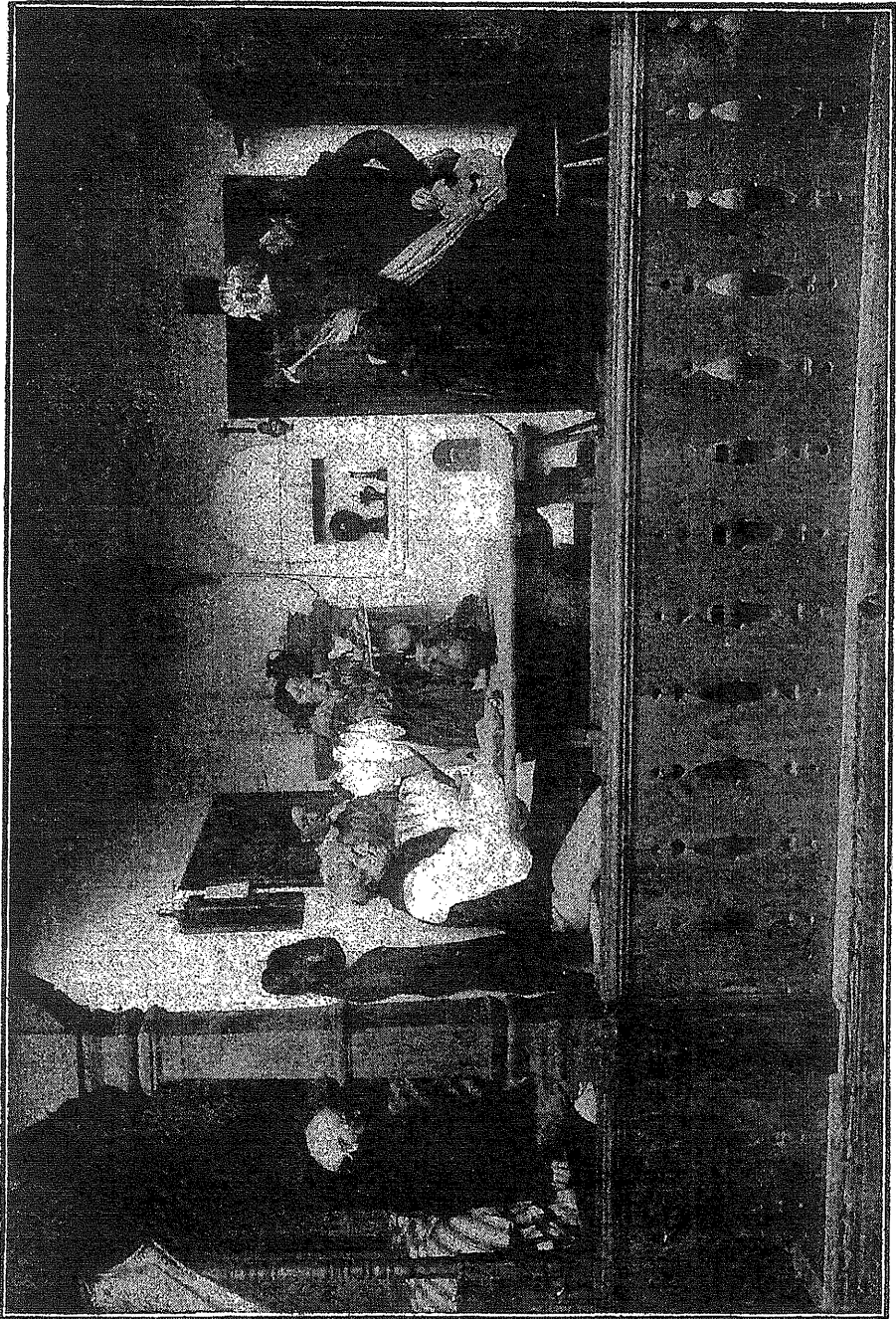

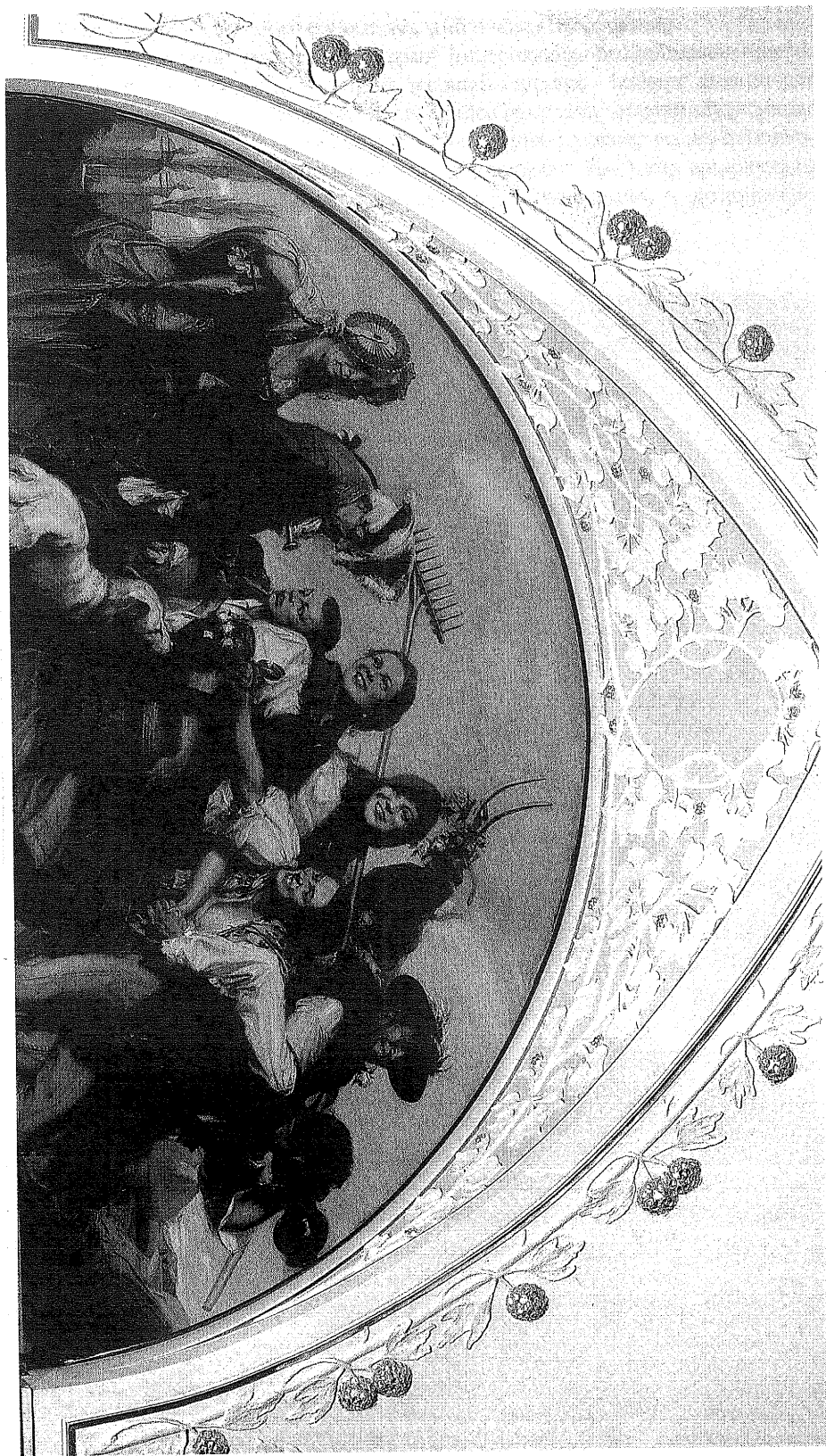
UK v Praze
Knihovna KTF
Thákurova 3, Praha 6

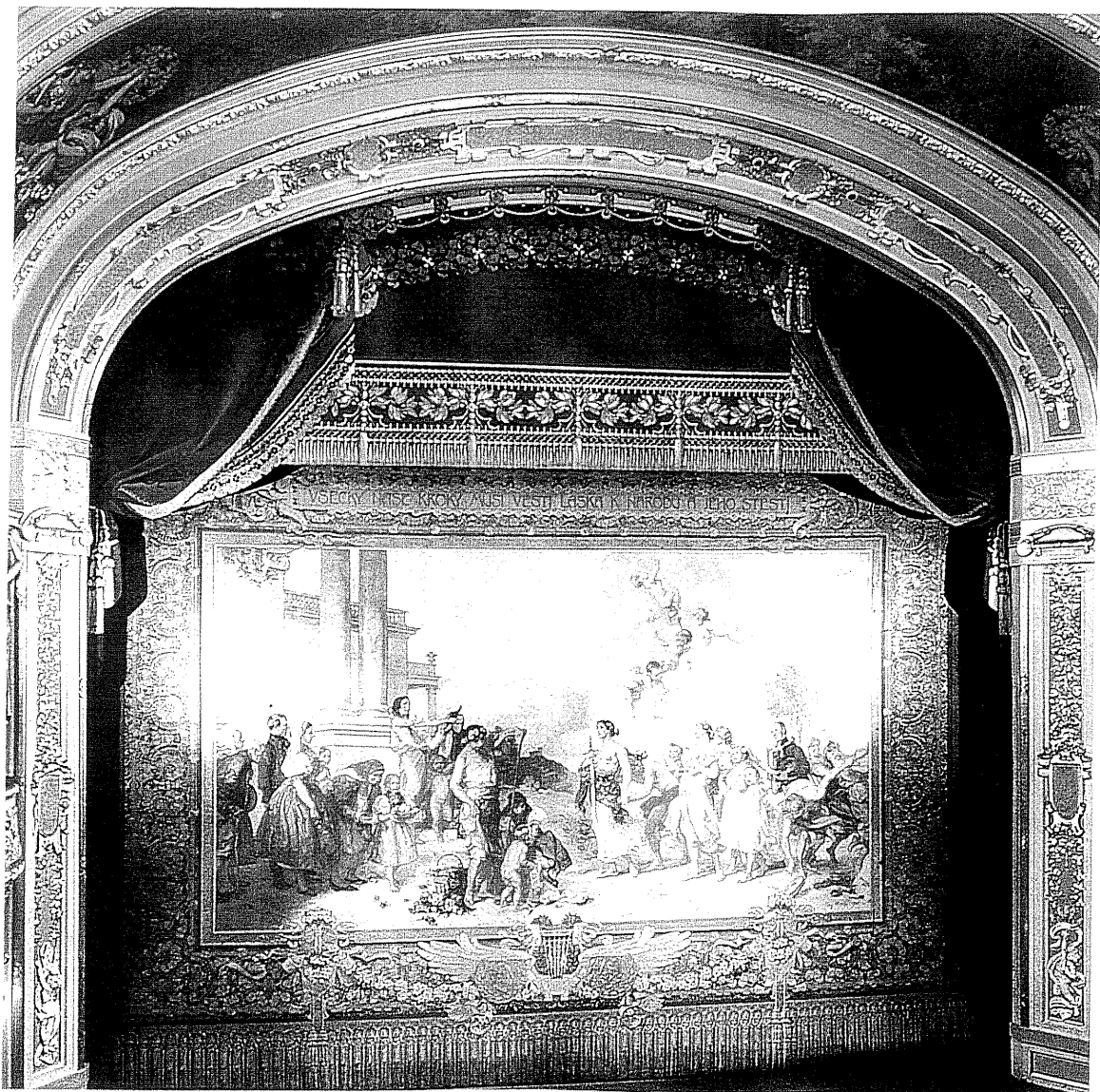

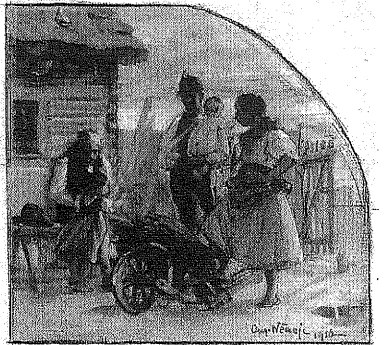

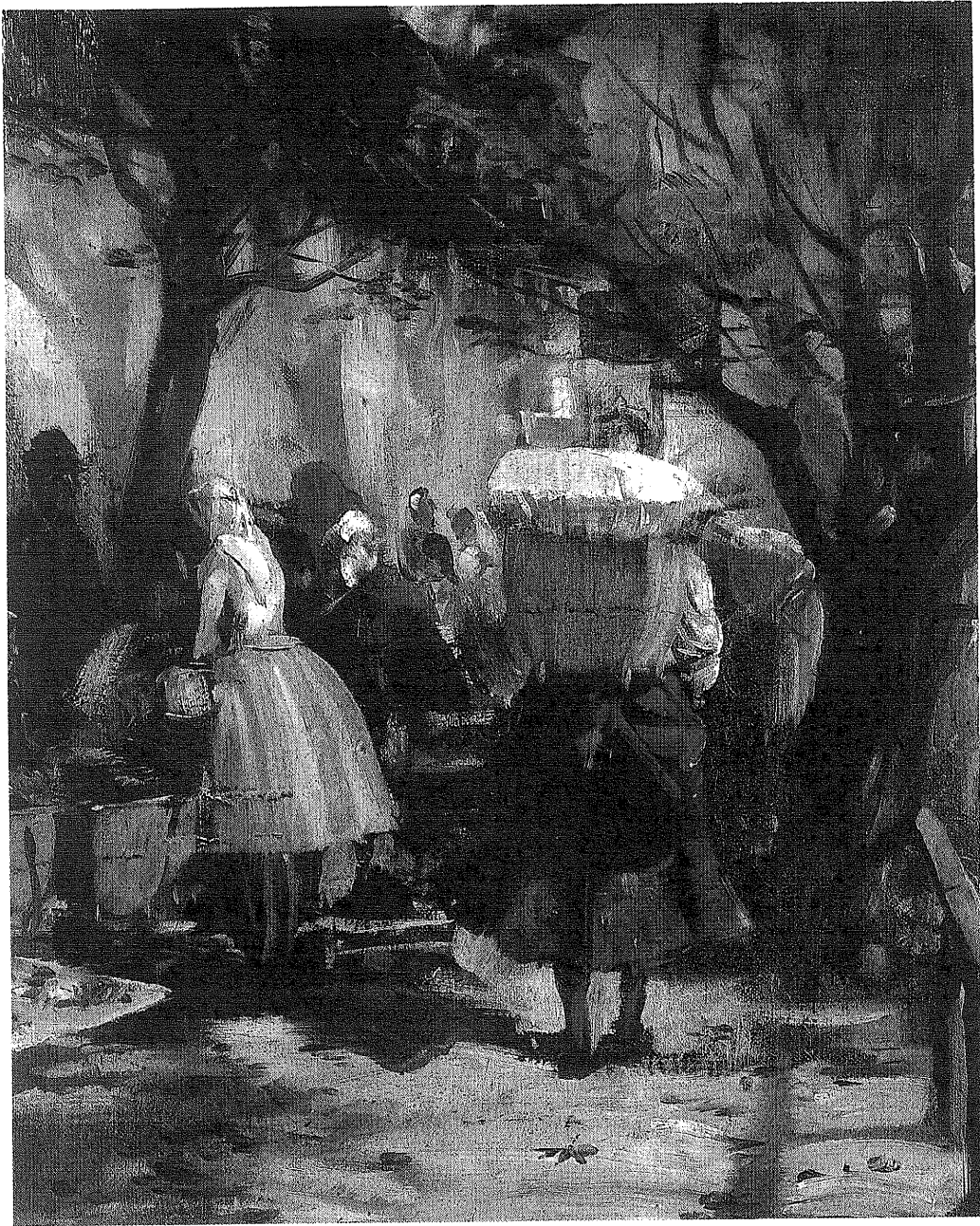
M. 120-3'40.

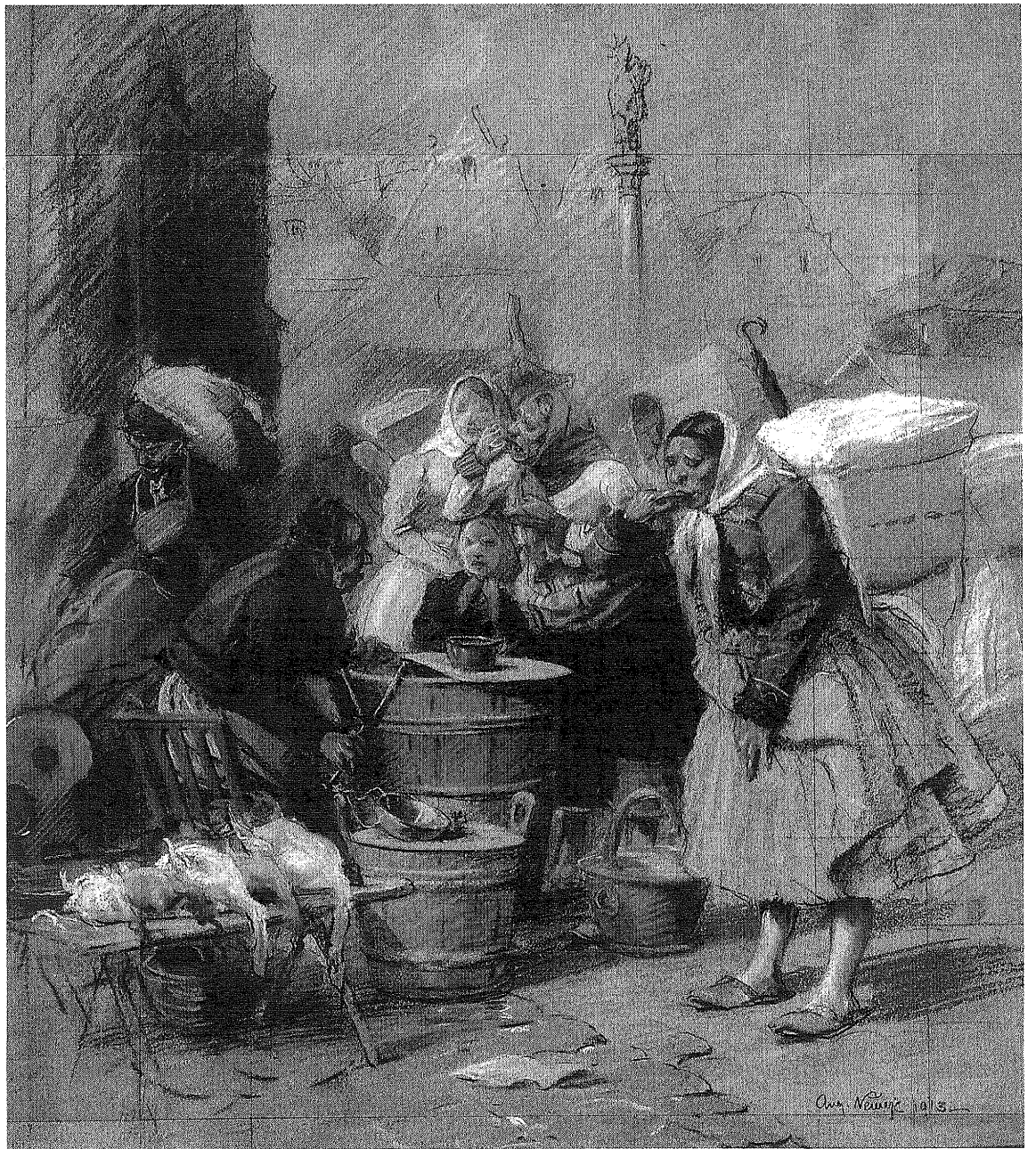

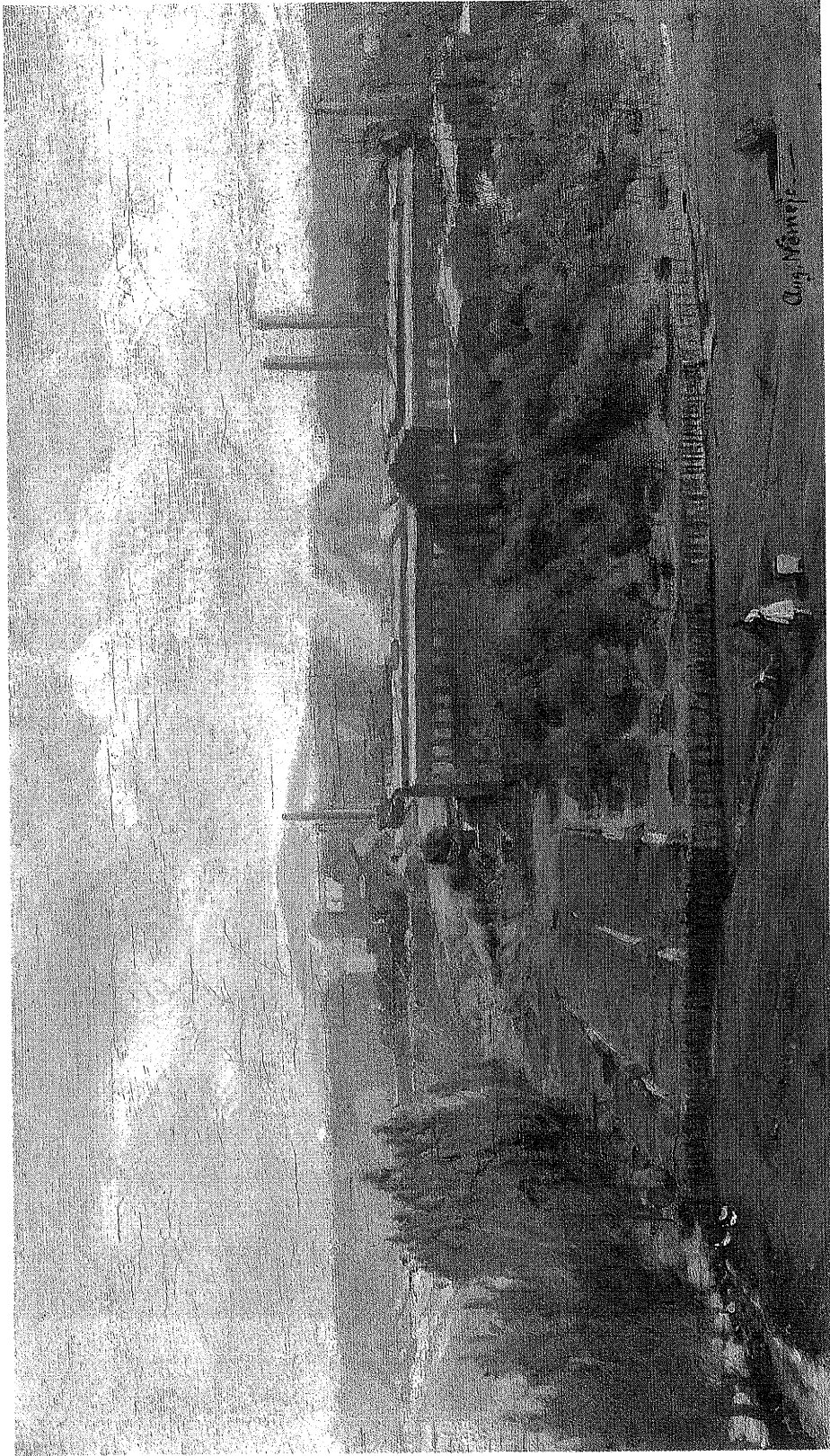

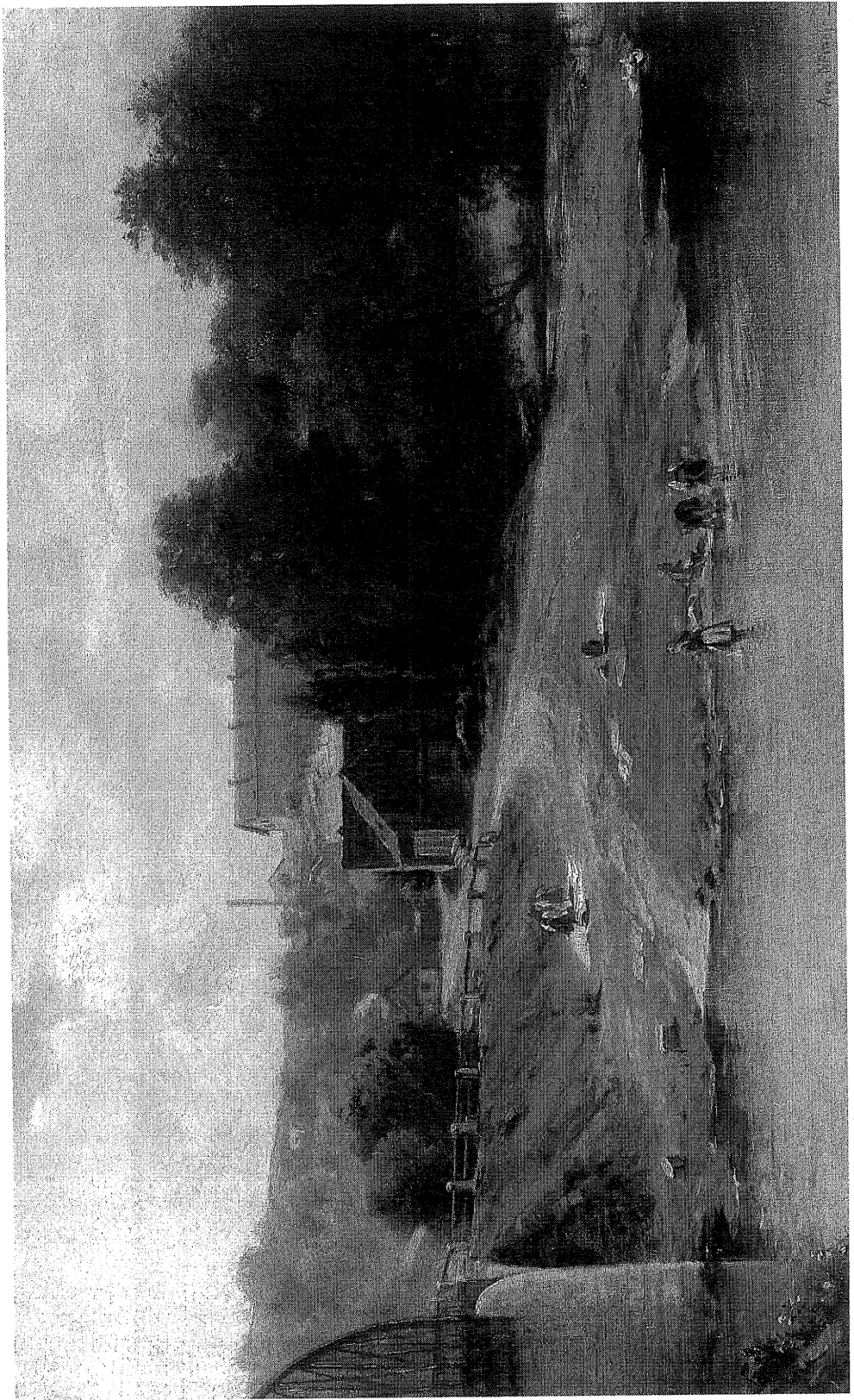

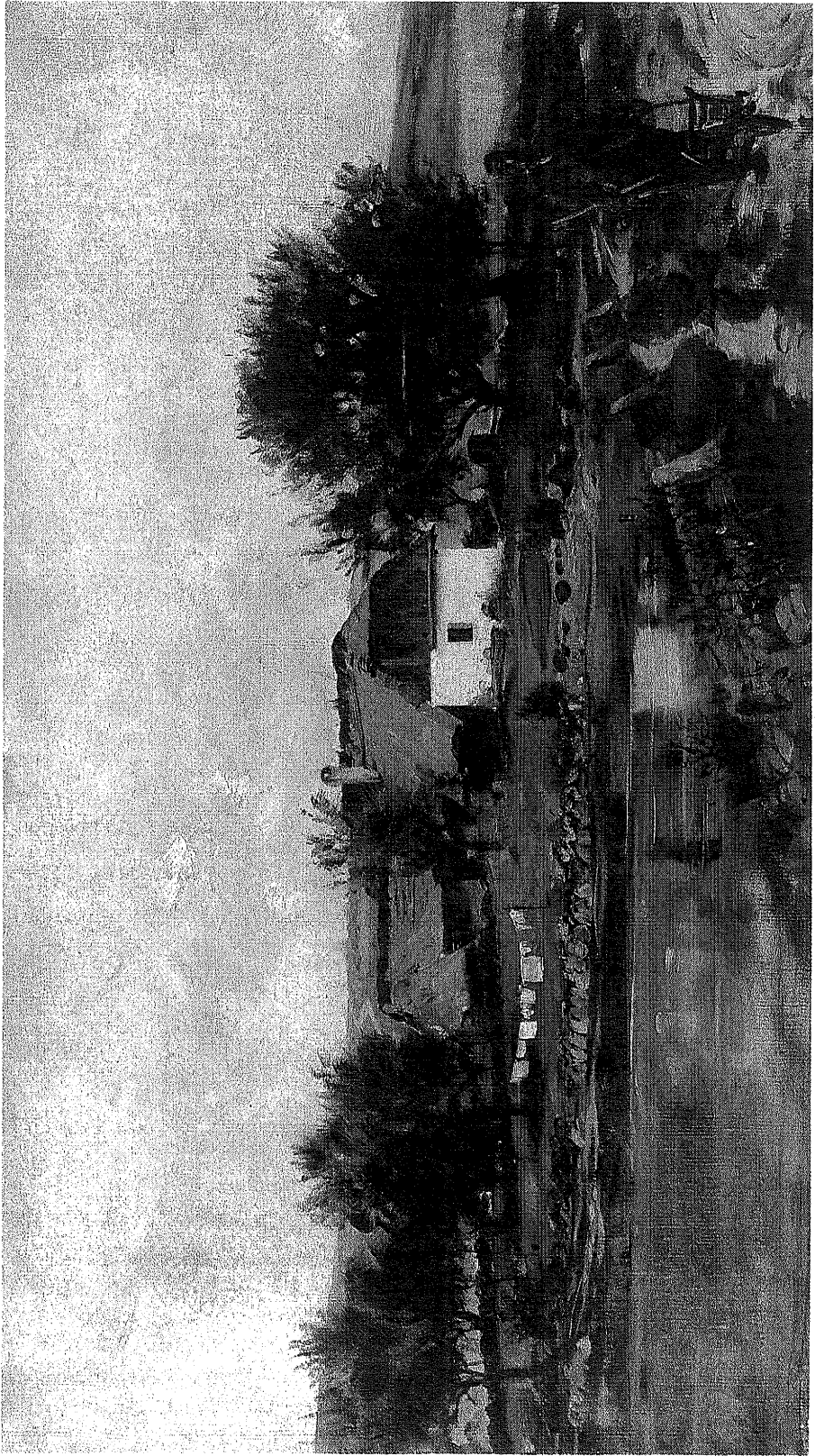

V. POUŽITÁ LITERATURA

1. Knižní publikace

HARLAS František X. / FINGAL Petr: Augustin Němejc, ed. K[arel] BENÍŠKO, Plzeň 1917.

TYRŠOVÁ Renata: Svéráz v zemích československých, sine loco 1921.

ČADÍK Jindřich: Augustin Němejc, Praha, 1940.

SKOLKA Jan: Augustin Němejc. Malíř Plzně a Plzeňska, Plzeň 2000.

THEINHARDOVÁ Markéta: Historická malba (= Dějiny českého výtvarného umění III/1), Praha (2001¹).

FABELOVÁ Karolína: Karel Vítězslav Mašek, Praha (2002¹).

2. Katalogy

SKOLKA Jan: Augustin Němejc (1861–1938). Alegorie, žánr, idyla (kat. výst.), Plzeň 1995.

BLAŽÍČKOVÁ-HOROVÁ Naděžda: České malířství 19. století ve sbírce Západočeské galerie v Plzni, Plzeň 2000.

ORLÍKOVÁ Jana: Kresba 19. století ve sbírce Západočeské galerie v Plzni, Plzeň 2004.

3. Časopisy

ŠTENC: Plzeňský malíř Augustin Němejc, in: Umění IV, 1931, 290–291.

SKOLKA Jan: Umělecký odkaz Augustina Němejce, in: Umění XXXXI, 1993, 169–172.

4. Novinové články

MÁDL Karel Boromejský: Opona plzeňského divadla, in: Národní listy XXXXII, 1902, č. 267, II. příloha, 4.

HECOVÁ M: Němejc jako učitel, in: Vzlet, 1917, č. 4, 96.

BERNDORF, Alexandr: Sedmdesátka Mistra Augustina Němejce, in: Plzeňský kraj X XV, 1931, č. 17, 2.

BERNDORF, Alexandr: Sedmdesátka Mistra Augustina Němejce, in: Plzeňský kraj XXV, 1931, č. 18, 2.

BERNDORF, Alexandr: Sedmdesátka Mistra Augustina Němejce, in: Plzeňský kraj XXV, 1931, č. 19, 2.

BERNDORF, Alexandr: Sedmdesátka Mistra Augustina Němejce, in: Plzeňský kraj XXV, 1931, č. 20, 2.

BERNDORF, Alexandr: Sedmdesátka Mistra Augustina Němejce, in: Plzeňský kraj XXV, 1931, č. 22, 2.

ZIKÁN Zdeněk: Němejcův lochotínský obraz, in: Pravda, 1981, 13. 8., 5.

SKOLKA Jan: Tvůrce opony plzeňského divadla, in: Pravda LXIX, 1988, č. 196, příloha, 4.

VI. VYBRANÁ BIBLIOGRAFIE

1. Knižní publikace

HARLAS František X. / FINGAL Petr: Augustin Němejc, ed. K[arel] BENÍŠKO, Plzeň 1917.

TYRŠOVÁ Renata: Svéráz v zemích československých, sine loco 1921.

ČADÍK Jindřich: Augustin Němejc, Praha, 1940.

SKOLKA Jan: Augustin Němejc. Malíř Plzně a Plzeňska, Plzeň 2000.

THEINHARDOVÁ Markéta: Historická malba (= Dějiny českého výtvarného umění III/1), Praha (2001¹).

FABELOVÁ Karolína: Karel Vítězslav Mašek, Praha (2002¹).

2. Katalogy

ŠUMAN Viktor: XLIX. Výstava jednoty výtvarných umělců (kat. výst.), Praha 1928.

KUBA Oldřich: Aug. Němejc (kat. výst. Vlastivědného muzea Nepomucka), Nepomuk 1961.

SKOLKA Jan: Augustin Němejc. Obrazy – kresby. Výstava k 125. výročí narození (kat. výst.), Plzeň 1986.

SKOLKA Jan: Augustin Němejc (1861–1938). Alegorie, žánr, idyla (kat. výst.), Plzeň 1995.

BLAŽÍČKOVÁ-HOROVÁ Naděžda: České malířství 19. století ve sbírce

BLAŽÍČKOVÁ-HOROVÁ Naděžda: České malířství 19. století ve sbírce

Západočeské galerie v Plzni, Plzeň 2000.

ORLÍKOVÁ Jana: Kresba 19. století ve sbírce Západočeské galerie v Plzni, Plzeň 2004.

3. Časopisy

VONDRUŠKA F. A.: Němejcův poměr k rodnému kraji, in: Vzlet, 1917, č. 4, 95–96.

HECOVÁ M: Němejc jako učitel, in: Vzlet, 1917, č. 4, 96.

ŠTENC: Plzeňský malíř Augustin Němejce, in: Umění IV, 1931, 290–291.

SKOLKA Jan: Umělecký odkaz Augustina Němejce, in: Umění XXXXI, 1993, 169–172.

4. Novinové články

MÁDL Karel Boromejský: Opona plzeňského divadla, in: Národní listy XXXXII, 1902, č. 267, II. příloha, 4.

BERNDORF, Alexandr: Sedmdesátka Mistra Augustina Němejce, in: Plzeňský kraj X XV, 1931, č. 17, 2.

BERNDORF, Alexandr: Sedmdesátka Mistra Augustina Němejce, in: Plzeňský kraj XXV, 1931, č. 18, 2.

BERNDORF, Alexandr: Sedmdesátka Mistra Augustina Němejce, in: Plzeňský kraj XXV, 1931, č. 19, 2.

BERNDORF, Alexandr: Sedmdesátka Mistra Augustina Němejce, in: Plzeňský kraj XXV, 1931, č. 20, 2.

BERNDORF, Alexandr: Sedmdesátka Mistra Augustina Němejce, in: Plzeňský kraj XXV, 1931, č. 22, 2.

ZIKÁN Zdeněk: Němejcův lochotínský obraz, in: Pravda, 1981, 13. 8., 5.

POTUŽÁKOVÁ Jana: Život spjatý s Plzeňskem, in: Pravda, 1983, 13. 8., příloha, 5.

SKOLKA Jan: Tvůrce opony plzeňského divadla, in: Pravda LXIX, 1988, č. 196, příloha, 4.

SKOLKA Jan: Malíř patriot, in: Nová pravda, 1991, 3. 5., 5.

RESUME

Augustin Němejc is an important painter from the Region of West Bohemia from the turn of the 19th and 20th centuries.

He was born in Nepomuk on 15 March as the last of five children. His father owned a butcher's shop and a small amount of land. From as far back as his early childhood Augustin Němejc showed a gift for painting. He went through primary and secondary school in his home town of Nepomuk and after this, his father sent him for apprenticeship with a watch-making master in Pilsen. His father did so despite knowing that Augustin wanted to be a painter. After his apprenticeship he set off on his grand tour. He walked the whole of the Czech Republic. He even made a long journey to Italy in 1881 where among other things, he visited Venice and Padua. He was not idle during his travels and filled his sketch-block with all kinds of drawings of the things he had seen. Augustin's father died around this time. After his return home, Němejc thus inherited a little money and some land.

In 1883 he decided to study at the Prague Academy and was accepted after submitting his work there. He studied at the Academy under Professors Sequens and Lhota, exclusively according to the painters of antiquity. Studies here mainly concerned artistic training, which did not develop the talents of the students. For this reason, Němejc left after a year to visit his friend, Luděk Marold in Munich. He was also accepted at the Academy there and studied under the guidance of Professor Alexander Wagner. He stayed in Munich for three years. At the end of his studies in Munich he won an order for a curtain for the Nepomuk Amateur Association. The theme of the curtain was "Lumír sings to the Muses". With a view to the fact that the Association did not in the end have the 150 florins Augustin was asking for, the curtain ended up in the theatre on Zelená Hora. It was purchased by Princess Auersperg. Thanks to her, Němejc also gained work for Alfred Prince of Windischgrätz at the chateau in Tachov. This provided a livelihood for the artist from 1886 to 1888.

In 1889 he settled for good in Pilsen. He established a studio and workshop there in which he studied and drew ordinary people from his surrounding environment. He became more and more interested in nationalistic topics. His picture, "Love in Vain" dates from 1890, awarded with second prize in the Prague Jubilee Exhibition. Thanks to this success, Němejc gained a scholarship to study in Paris. He spent 1892 there,

mainly in the company of Vojtěch Hynais in whose studio he worked. After his return from Paris he celebrated some successes with his lunettes for the newly built Arts and Crafts Museum in Pilsen. Němejc's most important order came in 1900. This concerned a curtain for the new City Theatre. The theme for this curtain was "The City of Pilsen welcomes Art at the threshold of the new theatre". He worked on the curtain in Prague. The curtain won great acclaim by both experts and the general public and thanks to this, Němejc was nominated on 30 November 1910 as a corresponding member fourth class of the Czech Academy of Sciences and Arts. The curtain was revealed at a ceremony in 1902. Němejc returned to Pilsen in 1906. From 1907 on he was active as a professor of drawing at the City Lyceum for Girls in Pilsen. He taught here until 1925.

Augustin Němejc died on 16 August 1938 in Pilsen.

He dedicated his life and above all his work to the region of his birth. His studies of folk costumes and life in the Pilsen Region as well as his rendering of places that no longer exist today are a permanent asset for the region, which he so loved.

5 KLÍČOVÝCH SLOV:

Augustin Němejc

Nepomuk

Akademie

Plzeňská opona

Regionalismus

POČET ZNAKŮ VČETNĚ MEZER: 74.272